



MIDA VAJAB  
ALZHEIMERIT  
PÕDEV EAKAS?

KUIDAS  
VÕIKS KOOL  
ÕPETADA  
ISESEISVUMIST?

MILLISEKS  
VÕIKSID  
MUUTUDA  
HOOLDE-  
KODUD?

MIDA SOOVITAB  
ÕIGUSKANTSLED  
PEREDE  
TOETUSEKS?

APRILL 2013

# PUUTEPUNKTID

SÕLTUMATU AJAKIRI, MIS VÕITLEB ERIVAJADUSTEGA INIMESTE ÕIGUSTE EEST

KÕIK EESTI PUUETEGA INIMESED, NENDE LÄHEDASED JA  
NENDEGA TEGELEVAD SPETSIALISTID – ÜHINEGE!

NR 17



FOTO: BULLS

## ÕIGUS MINNA TAGASI LAPSEPÕLVEMAALE



PÕLETAVAD TEEMASID JÄRGMISES NUMBRIS:

MIKS EI PÄÄSE ERIVAJADUSTEGA LAPSED HUVIKOOLIDESSE?  
KUIDAS VÕIKS **ERIHOOLEKANDE SÜSTEEMI** PAREMAKS TEHA?  
MIDA TÄHENDAB PSÜHHOSOTSIAALNE **REHABILITATSIOON**?

## KOSMILISED VAHED HINDADES



Eestis on välja kujunenud liiga suured käärid kodus elavate ja asutustes hooldusel olevate inimeste elukalliduse vahel.

Kui pensionär peab kodus toime tulema 300 euroga, sünnist saati puudega inimene napilt üle 200 euroga, kuid hooldekodus kulub nende peale kaks kuni viis korda enam raha, mille juurde käib veel kurtmine, et kvaliteetse hooldamise jaoks sellest rahast ei jätku, siis on asjad paigast ära. Kuidas siis peaks toime tulema paari-kümneeurose hooldajatoetusega töölt koju jäänud ema, kelle sügava puudega laps saab toetuseks 82 eurot kuus? Mida mõtleb see ema, kui kuuleb, et lastekodusse antuna maksaks riik sellesama lapse hooldamise eest silmaga pilgutamata 1083 eurot kuus? Ja mis mõtted valdavad teda, kui ta saab teada, et kui ta avaldaks soovi paigutada aparatuuride küljes elav laps ööpäevaringsele või nädalahooldusele, peaks ta ise (sõltuvalt omavalitsuse võimekusest kaasrahastada) maksma hoolduse eest 400, 600 või ka 1000 eurot kuutasu?

Mida arvab oma perre puudega lastekodulapse kasvama võtnud perekond sellest, et kuigi ühiskond on riik nõus maksma 1083 eurot kuus, tasub ta asendushoold pakkuvale perekonnale sama töö eest vaid vähem kui viiendiku (191 eurot)? Kas tõesti kodune hool ja armastus kaaluvad igapäevased elutingimused üles sellisel määral?

On tõsi, et asutuses hooldamine on kallim, sest seal kasutatakse palgatööjõudu. Kuid need vahed ei tohiks olla nii kosmilised. Kui riik väärtustaks omastehooldajate tööd rohkem, läheks kogu hooldussüsteem kokkuvõttes maksma vähem.

**Tiina Kangro**  
PEATOIMETAJA

## RÄNDSALK HULKUVATE NOORTE PÄÄSTMISEKS

FOTO: BULLS

Ega asjad enne ei parane, kui asjaosalised lihtsalt kokku tulevad ja ühise hea tahtega midagi suurt ning ilusat ära teevad. Kuni me vaid ootame, et keegi kuskil kaugel ja tähtsal ametipostil seadusi voolib ning siis lõpuks tuleb ja ütleb, et nii, kallid kodanikud, asi on valmis, nüüd hakkame teid aitama – siis jääme vist igavesti hädadesse siplema.

Praegu on noortelinnas Tartus just midagi niisugust õhus. Teemaks on hulkuvad ja seadusega pahuksisse kipuvad noored. Need, keda ei köida kool ega millegipärast ka kodu. Kes pole leidnud oma kohta või kui on, siis asub see ohtliku allakäigutrepil serval. Lihtne oleks arvata, et ju see on ikka kodude süü ja vaa-daku nüüd ise. Või et kasvata-matusega tegelegu politsei. Enamiku selliste laste ja noorte näol on tegu aga ühes või teises mõttes erivajadustega inimestega: kas pole aegsasti nende probleeme märgatud, pole osatud sekkuda või on seda tehtud valesti.

Nüüd on Tartus käes põnev hetk. Probleemi osapooled – lapsevanemad, noorsoopolitsei ja tugispetsialistid – on nimelt andnud märku valmisolekust otsida lahendusi. Praegu on pall linnavalitsuse käes, kes loodetavasti võtab nende hea tahte kokkusõlmimise enda kanda.

Õhus on kaks mõtet: käivitada linnas tõhus tänavanoorsoo-töö ja hakata sillutama erivaja-



VÄLJAANDJA  
MTÜ PUUTEPUNKTID  
FAEHLMANNI 12,  
10125 TALLINN  
TEL 628 4405  
E-POST INFO@VEDUR.EE  
WWW.VEDUR.EE



dustega noorte ligipääsu huviharidusele. Proovi sa praegu pakkuda autisti muusikakooli klaveritundi, 99-l juhul sajast seal „niisugusega“ ei tegeleta. Kui aga tavapedagooge pisut ette valmistada, ei pruugi see edaspidi nii olla. Ka esimesed katsused koolitustega on juba tehtud.

Selle uudse, kuigi veel rohelisevõitu plaani osalised on väga lootusrikkad. Nad usuvad, et kui linnavalitsus haakub ja plaanist asja saab, võiks hakata tekkivat kogemust mujale Eestisse „importima“. Võiks tekkida kogemustega rändsalk, kes käib mööda maad ning innustab oma eeskujuga ja oskustega ka mujal õigeaegset ennetustööd tegema.

**Puutepunktide toimetis**

Ajakirja tellimine ja aadressi muudatused

[www.vedur.ee](http://www.vedur.ee)

© OÜ HARIDUSMEEDIA 2013  
PEATOIMETAJA TIINA KANGRO  
TOIMETAJAD ANNE LILL,  
KAIDOR KAHAR  
KEELETÖIMETAJA KAJA TÜRK  
TRÜKIARV 10 000  
TELLIMINE WWW.VEDUR.EE

## ISE TEHTUD REHABILITATSIOONIKULUDELT PEAKS RIIK MAKSMATA TULUMAKSU TAGASI

KUI RIIK SOOSIB MAKSUPOLIITIKAGA INIMESTE ÕPPIMIST, MAKSTES KOOLITUSKULUDELT TULUMAKSUOSA TAGASI, SIIS MIKS EI VÕIKS OLLA TULUMAKSUVABAD KA NEED KULUTUSED, MIDA INIMENE TEEB REHABILITATSIOONITEENUSE OSTMISEKS OMA RAHAKOTIST?



Teame ju väga hästi, et rehabilitatsiooniteenus, mis tuleb inimesele kätte riigi kulus, on napp ja sellest tih-tipeale puudega inimese otsustavaks jalule tõstmiseks ei piisa. Teenusele pääsu tuleb sageli pikalt oodata, kuigi traumast või haigestumisest taastumiseks oleks rehabilitatsiooni vaja võimalikult kiiresti. Ka puuetega lapsed vajaksid abi varases eas, et puude süvenemist ära hoida.

Nii ongi paljud inimesed valmis rehateenuseid enda või oma pereliikme jaoks ise juurde ostma, kuid riik võiks seda samuti toetada. See on ju kõige otsemas mõttes ka riigi huvi, et inimesed kiiremini paraneksid ega jääks koju sotsiaalabi ootama. Just niisuguse ettepanekuga tuli välja puudega lapse isa Indrek Vendelin.

„Kui ma tänava tuludeklaratsiooni täitsin, mõtlesin küsida rehabilitatsiooniteenuste eest makstud summade pealt tulumaksu tagasi. Peres kasvab autist ja meie eesmärk on sulandada see väike kodanik ühiskonda, et täiskasvanuna oleks ta riigile toeks, mitte koormuseks. Arusaadavalt jääb riigi pakutavatest võimalustest väheks ja osa teraapiast maksame ise kinni,“ kirjeldab Indrek Vendelin mõtet, mis aga kahjuks luhtus. Ta helistas maksuametisse, kust sai kiire vastuse: rehabilitatsioon ei ole koolitus, tulumaksu tagasi ei saa!

MIKS SIIS EI SAA?

Vendelinide pere kulutused teraapiale on üsna kopsakad. „Käime aasta läbi aktiveerimiskeskuses AVE, kuigi rehaplaani summad seda kõike ei kata. Lisaks käime kaks korda aastas Poolas dr Masgutova laagris (ka meie arstide seas täiesti aktsepteeritud metoodika), mis on üsnagi kallis lõbu, kuid jällegi – haigekassa kah-

## TULUMAKSUSEADUST VÕIKS MUUTA NII

Sarnaselt koolituskuludega (§ 26) võiksid seaduses olla määratletud oma- ja välismaised rehabilitatsiooniasutused, mille teenuse ostmiseks aasta jooksul tehtud kulud saaks maksja tuludeklaratsiooni tehes oma sissetulekute maha arvata.

Arvesse läheksid nende inimeste jaoks tehtud kulud, kellele laieneb riikliku rehabilitatsiooniteenuse saamise õigus.

Praegu näiteks loetakse koolituskulude hulka ka vanemate lasteaiale makstud osalustas, millelt saab tulumaksuosa tagasi küsida. Ometi on rehateenus puudega inimesele täpselt sama kui lasteaiateenus koolieelikule: mõlema eesmärk on inimene „jalule“ tõsta.

„Puutepunkt“ saadab vastava ettepaneku rahandusministriile ning riigikogu sotsiaal- ja kultuurikomisjonile.

## KUI PALJU RIIK TOETAB?

2013. aastal on riikliku rehabilitatsiooniteenuse maht 7,9 miljonit eurot.

See on rohkem kui mullu, kuid siiski vaid 50 eurot iga inimese kohta, kellele seadus näeb ette võimaluse rehateenust saada.

Teenust kasutama pääsedes on maksimaalsed riigi rahastatavad summad järgmised:

- Kuni 18-aastased lapsed 1295 eurot
- Täisealised puudega inimesed 448 eurot
- Täisealised psüühikahäirega inimesed 2158 eurot

juks seda ei rahasta. Laps areneb silmnähtavalt. Minu arvates peaks selliseid kulusid, ka aktsepteeritud välismaiseid teenuseid, riik tasuma täies ulatuses. Muidugi on see praegu utopia. Kuid vähemalt tulumaksustamisest peaksid rehabilitatsioonikulud olema vabastatud, täpselt samamoodi kui koolituskulud. Vähemalt niipalju võiks riik meie panust väärtustada,“ arutleb ta.

„Eestis on palju rehabilitatsiooniasutusi, kes on ametlikult aktsepteeritud ja pakuvad teenuseid, kuid kahjuks jääb neis tihti oskustest ja teadmistest, rehabiliteeritavatel aga edusammudest puudu. Meil on tekkinud väga hea koostöö Poolas, kus pojale koostatakse täpne harjutuste kava, mille järgi tegutsevad ka siinse rehakeskuse spetsialistid. See on hea näide tulemuslikust tööst ning nii võiksid enda jaoks palju ära teha ka teised, kui riik mõistlikul moel öla alla paneks,“ lisab ta. **Tiina Kangro**



# SAKSAMAAL ON MÕISTETUD, ET KOOL PEAB JUHATAMA INIMESE ELLU

TALLINNA TONDI PÕHIKOOLI ÕPETAJAD KÄISID KEVADVAHEAJAL KÜLAS OMA SÕPRUSKOOLIL SAKSAMAAL JA NÄGID OMA SILMAGA, KUI SÜSTEEMSELT VALMISTATAKSE SEAL PUUETEGA LAPSI ETTE TÄISKASVANUELUKS.

Igäihel meist on oma võimalus! Nii kõlab Hoppenrades asuva CJD Christophorusschule kooli moto. See on kool, mis pakub põhihariduse omandamise võimalust erivajadustega õpilastele. Esmaoskuste ja emakeele-matemaatika õpetamise kõrval kujundatakse õpilaste terviklikku arengut muusika-, usua ja ühiskonnaõpetuse, sportimise ja terviseõpetuse kaudu. Õppimist toetavad koera- ja hobuteraapia, moto- ja füsioteraapia, tegevusteraapia, logopeedia, projektid teiste koolidega, muusika- ja tööteraapia ning kogemusõpe. Tähtsal kohal on autismi ja käitumisprobleemidega laste mitmekülgne toetamine.

Kooli juures tegutseb õpilaskodu, et oleks võimalik vastu võtta lapsi, kes tulevad kaugemalt. Kool asub linnakärast eemal, kuid näiteks isegi Berliinist käivad seal tuge saamas käitumisraskustega õpilased, kellele rahulik, looduslähedane ja idülliline ümbruskond mõjub hästi.

Kool ise pakub väga mitmekülgseid võimalusi. Eriti tähtsaks peetakse varajast sekkumist. Peale õppetöö, teraapiate ja huvitegevuste pakutakse koolivaheaegadel hooldusteenust seda vajavatele õpilastele.

## PALJU TEGEVUSI ÕUES

Kooli külastades võttis meid vastu soe ja sõbralik koolipere. Küllastime tunde, suhtlesime kolleegidega. Meie õpetajad jagasid autismi-

ga laste õpetamise ja laste kommunikatsiooni arendamise kogemusi, psühholoog tutvustas teraapiatööd. Osalesime ka koos kohalike lastevanematega lihavõtte meisterdamisõhtul, kus töötubades said õpetajad näputöö kõrvalt lastevanematega muresid-rõõme jagada.

Kool tegutseb vanas mõisakompleksis. Peamajas asuvad klassiruumid, uuemas juurdeehitises on õpilaskodu ja kasutusel on kõik säilinud kõrvalhooned – osa suurest tallihoonest on kohendatud korvipunumise tööruumideks, talveaias toimuvad kontserdid ja kunstinäitused.

Kooli ponid talvituvad naaberkülas ja lapsi sõidutatakse sinna bussiga. Soojemal ajal toimub hipoteraapia kooli maneežil või õuel. Õpilased armastavad mõisaparki, palju toimub ka kogemusõpet õues – igal klassil on iga päev vähemalt üks õppetegevus õuealal. Igal klassil on oma väike peenramaa, mille eest koos hoolt kantakse ja kus vanemate klasside õpilastel on juba suurem vastutus.

Ühisüritused toimusid märtsikuu esile tavatule lumele vaatamata ikka õues. Nähtud lihavõtteteemaline orienteerumismäng mõisapargis, kus igal klassil tuli kaardi ja kirjelduse abil leida üles üllatuspakike, tants ümber lõkke, maiustamine ise küpsetatud koogi ja sooja joogiga ning kelgusõit aiatraktori järel olid väga elamusterohked.

## RAHU JA JÄRJEKINDLUS

Klassiruumid on sisustatud lihtsalt ja koduselt. Igas klassis on kööginurk, kus valmistatakse ise lihtsaimaid hommikueineid ja pestakse ka lõunasöögi nõud. Koolis näeb palju õpilaste käsitööd: seintel punutud vaibad, keraamilised seinaplaadid ja aplikatsioonitehnikas tekstiilitööd.



**Koolis toimuv on suudetud ühendada sotsiaalteenustega, laste ja perede jaoks jookseb riigi ja omavalitsuste korraldatav ühte kohta kokku.** FOTO: TALLINNA TONDI PÕHIKOOL

Klassides on sisse seatud kujundatud meeleolunurgakesed, mis meie sealoleku ajal kajastasid saabuvalid lihavõttepühi.

Silmatorikavalt sisukad on koos lastega tehtud stendid toimunud projektidest. Ühel neist oli lausa jalgpallimeeskonna jagu autogrammidest fotosid ning spordisärgid, fännisallid ja laste kirjavehetus sportlastega. Küllap see oli laste lemmikprojekt – jalgpall on ju Saksamaal armastatud. Kõik klassitoad on varustatud smart-tahvlitega, mille kasutusvõimalusi ka meile Eestis hiljuti tutvustati.

Meile jäi silma paindlik ja rahulik päevakorraldus, kus peetakse tähtsaks võimalikult stressivaba õpikeskkonna loomist. Vajadusel tehakse õppetegevuses paus ja teletakse näiteks õpilaste ärevuse tasakaalustamisega tunnetustoas või muusikateraapia abil. Ka on iga õpilase jaoks sisse seatud nn sensoorne kastike, mis sisaldab esemeid, millega stimuleerida meeli, et juhtida lapse emotsioone. Klassis, mida külastasime, tegutses õpetajaga koos abi-

õpetaja, noor vabatahtlik töötaja ja autistliku õpilase tugiisik.

## RÕHK PÕHIVÄÄRTUSTEL

Koolis tegeletakse palju väärtusõpetusega – mis on õpilasele oluline, mida ta väärtustab ja tähtsaks peab. Rohkelt on eksponeeritud õpilaste koostatud kollaažtehnikas plakateid väärtuste teemal. Ka nähtud tundides tegeleti õpilaste heade ja tugevate külgede märkamisega, esiletoomisega ja tunnustamisega erinevates vormides. Näiteks oli tunni osaks arutelu, miks keegi võiks olla indiaanipealik. Õpilased leidsid oskusi, milles nad on head ja osavad – kes oli siis hea kuulaja, kes hea lugeja, kes hoopis hea laulja.

Silma hakkas ka õpetajate lugupidav käitumine õpilaste suhtes. Õpetaja ei võtnud üksinda vastu ühtegi otsust, mis puudutas kogu klassi tegutsemist, vaid kõik teemad arutati ühiselt läbi. Näiteks meie küsimusele, kas võime klassis pildistada, küsis õpetaja kõigepealt klassi nõusolekut ja tähtis oli iga õpilase arvamus.

**Ege Kuusk, Marju Timmotalo, Saale Kibin**

## KOLM SAMMU TÄISKASVANUKS SAAMISE TEEL

ERITI MULJETAVALDAV OLII SEE, KUI JÄRJEKINDLALT TREENITAKSE LASTE ISESEISVA ELU OSKUSI. NIIPEA KUI TIIVAD KANNAVAD, SAAB NOOR JÄTKATA ISESEISVALT, KUID VAJADUSEL JÄTKATAKSE TEMA TOETAMIST. KEDAGI EI JÄETA KOOLI JÄREL OMAPÄI.

Kooli õpilaskodus elab 14 õpilast. Lapsed on jaotatud kaheks seitsmeliikmeliseks rühmaks. Mõlema grupi käsutuses on avar köök, kus saab keeta, küpsetada, mängida ja omavahel suhelda. Lapsed ja noored elavad ühe- ja kahekohalistes tubades, mida nad võivad sisustada oma soovi järgi. Õpilaskodu juurde kuuluvad spordiruum ja saunakompleks, milles on mitmesuguste valgustiimulite programmide valik. Õpetajate sõnul on laste lemmikmängukoht just avar õueala, mis läheb üle põlispuudega palistatud mõisapargiks. Õpilaskodu ja kõrval asuv kool on ühendatud, selle tulemusena on loodud võimalused liitpuudega õpilaste liikumiseks ja nende eest hoolitsemiseks.

Õpilased võivad vajaduse korral elada õpilaskodus ka koolivaheaegadel ja nädalalõppudel. Selle tulemusel on olemas paindlikud võimalused puuetega laste peredele.

## HARJUTUSÜKSUS

Kooli juurde on rajatud statsionaarne toetatud elamise harjutamise üksus, kus tegi parasjagu oma esimesi samme iseseisvamalt elamise teel neli põhikooli lõpetanud noort. Üksus on mõeldud noortele täiskasvanutele alates 16. eluaastast. Seal saavad ka seni kodus elanud noored harjutada üleminekut täiskasvanute ellu ja töömaailma. Elamiskoolituse kaudu toetatakse noori nende erivajadustest lähtudes, testides nende valmisolekut iseseisvaks eluks ja treenides vajadusel lisaoskusi. Ka tehakse selles etapis tulevikuplaane. Noortel on oma tuba kööginurgaga ja väike vannituba.

## NOORTE GRUPIKODU

Väga põnev oli väljasõit lähedalasuvas väikelinnas Bad Wilsnackis paiknevas nn elamisgruppi. Mitme pere maja on kohandatud ka ratastooliga liikujatele ja mahutab 12 elanikku. Noored elavad kahekaupa avarates tubades, mis on jaotatud elu- ja magamispiirkonnaks. Majas on ühine elutuba ja köök. Rühmakodu sisehoovis asub kõrvalhoone töökodadega (käsitöö, meisterdamise, puidutöö, keraamikaga, draamagrupp), suure aia ja haljasaladega. Kodu asub vaikselt kohas, kuid kesklinna-le piisavalt lähedal ning linna teenused on kättesaadavad. Grupikodu elanikud käivad regulaarselt veekeskuses ujumas. Kaubanduskeskused ja teised teenused asuvad ligidal. Rühmakodu, nagu ka kooli juures asuv õpilaskodu, töötab läbi aasta.

## PUUETEGA INIMESTE KODU

Läheduses asuvas Gisendorfi külas asub täiskasvanuks saanud puuetega inimeste kodu (neljas grupis on inimesi kokku 36). Seal toetatakse nende elu, jõukohast töötamist ja seltsielu. Igapäevtoimetustega, nagu oma pesu pesemine, toa koristamine ja poeskäimine, tuleb eelnevate harjutamiste käigus õpitu põhjal nüüd juba võimalikult iseseisvalt hakkama saada.



# MIDA OOTAVAD PEREKONNAD ERIHOOLDEKODUDE TEENUSELT?

HILJUTI VAPUSTAS EESTIT KAKS SURMAGA LÖPPENUD VAHEJUHTUMIT VAIMUPUUTE JA PSÜÜHIKAHÄIRETEGA INIMESTE JAOKS MÕELDUD HOOLDEKODUDES. SAMAS ON KOHT SELLISTES ASUTUSTES HIRMKALLIS JA JÄRJEKORD PIKK. EESTI KODUDES ON PEIDUS TUHANDEID TÄISEALISEKS SAANUD PUUETEGA „LAPSI”, KELLE VANEMAID RÄSIB MURE: KUHU JÄRELTULIJA JÄTTA, KUI TEMA EEST ENAM HOOLITSEDA EI JAKSA.

Kas erihooldekodu on koht, kus tal oleks turvaline ja hea? Nii küsivad endalt vanemad, kes on ränga tööga aastakümneid oma puudega järeלטulijale paremat tulevikku sil-lutanud. Sest nad teavad, et kodu-ga harjunud laps omapäi hakkama ei saa. Ka mitte sotsiaalkorteris, kus abiline ehk kord päevas läbi astub. Mis aga ootab vanemate hoolega harjunud ja võimaluste puudumise tõttu sageli aastaid vaid kodus istu-nud puudega inimest hooldekodus? Kuidas peaksid muutuma hoolde-kodud, mis praegu veel on vormitud põhiliselt lastekodudest välja kasva-nud inimeste jaoks?

Siin on mõned mõtted, mille pak-kusid sotsiaalministrile ja riigikogu sotsiaalkomisjonile välja Tallinna Käo päevakeskuse noorte täiskasva-nute vanemad.

Meie jaoks on number üks hoolealuste turvali-sus. Asutuse töötajad peav-avad suutma kanda vastutust enda eest vastutada mittesuutvate elani-ke elu ja tervise eest. Meil peab ole-ma kindlus, et laps ei lähe „kogema-ta” omapäi kõndima ega sea nii oma elu ohtu. See ei tähenda vägivalda ega ahistamist, lihtsalt inimsuhted ja suhtumine peavad olema inimli-kud. Just nagu koduses elus. Võima-like erakorraliste tervisehäirete kor-ral peab asutus tagama meditsiinili-se abi saamise.

Hooldusasutus peaks asu-ma lapse kodule lähedal. Suhted koduga, kuni see on alles, peaksid säilima. Vanema-tena soovime oma lapsega kindlas-ti tihedalt suhelda ka siis, kui ta elab hooldekodus. Meie näiteks oleme kõik Tallinna või pealinna lähiiümb-ruse elanikud, seepärast oleks ideaal-ne, kui ka meie laste tulevane ühis-kodu asuks Tallinnas või linna külje all, mitte teises Eesti otsas. Tahaksi-me võimalust lapsele külla sõita ka ühissõidukiga ja ka siis, kui oleme ise päris eakad. Pealegi on elu tõesta-nud, et suuremate keskuste lähedal asuvatel hooldusasutustel on perso-nali kergem leida (ja valida).

Teenus peaks olema paindlik. Meil peaks ole-ma võimalus last päriskogu külla tuua alati, kui tekib igatsus või kui lapsel on soov ühiskodust veidi puhata. Suvepuhkused, sugu-laste sünnipäevad, väljasõidud – miks peaks hooldekodus elav pere-liige neist eemale jääma? Peale selle tahaksime käia lapsel külas hoolde-kodus, seejuures mitte vaid külalis-tetoas toimuva kiirkohtumise vor-mis. Võiksime jõudumööda olla sel viisil abiks ka hooldekodule, tegele-da teistegi hoolealuste, st oma lapse seltsilistega.

Paindlikkus tähendab ka seda, et meie laste tuleva-sed ühiskodud võiksid olla

**Praegused erihoolde-kodud soovitavad peredel mitte liiga sageli oma lapsi külas-tama tulla, kuna see rikub rahu ja segab tööd. Hoolivad lapse-vanemad ei ole aga sellega nõus.**

KAADER SAATEST „PUUTEPUNKT”



vormiliselt erinevad: rühmakorterid korrasmajas, grupikodud aiaga ümb-ritsetud hoones, ühiskodud ridaela-mus jne. Juhtimiskulude kokkuhoid-miseks võiksid need tegutseda sama halduse all, n-ö kobarkoduna.

Üleminekuetapina täis-hooldusele võiks välja arendada uue teenuse – nädalahoiu. Meie lapsed saabuksid ühiskodusse esmaspäeva hommikul ja reede õhtul sõidutaks invatrans-port nad tagasi koju. Kui lapsed on varem käinud koolis, selle järel ehk päevakeskuses, siis oleks nädalahoid hea variant veel iseseisvama elukor-raldusega kohanemiseks. See oleks

ka hinna poolest riigile odavam, sest osa hooldusest (nädalavahetu-sed, saunaskäigud, riiete korrashoid, kontakt arstiga jms) jääks endi-selt perede kanda. Ka eakad vane-mad jaksaksid nii pikemalt panus-tada oma lapse eest hoolitsemise. Juhul kui vanemate jaks tõesti rau-geb, jääksid lapsed samasse asutuse täishooldusele. Nädalahoid ja ööpäevaringne hooldus võiksid olla samas asutuses, siis oleks inimesed omavahel tuttavad ja šokke tuleks ette vähem.

Ideaalne oleks, kui koolis või päevakeskuses tutvunud ja üksteisega harju-

nud noored ning nende vanemad saaksid suunduda järgmisse hool-dusteenuse etappi üheskoos. Juba välja kujunenud suhted kandu-ksid siis lõpuks üle ühiskodusse ning paljud kohanemis- ja suhteproblee-mid jääksid ära. Kui praegu satub hooldekodusse üksik kodust tulev inimene, on tal seal väga keeruline kohaneda. Ka perede usaldus asutu-se personali ja tööpõhimõtete vastu oleks nii juba tekkinud.

Hooldekodus peaks jätku-ma aktiivne päevategevus, töötegevused, rehabilitat-sioon nagu praegustes päevakes-kustes. Väikestes rühmakorterites

## RIIK RAHASTAB 2500 INIMESE PEARAHA

Eestis on 24 erihooldekodu, mida riik haldab endale kuulu-va AS-i Hoolekandeteenused kaudu. Neis elab ligi 2000 klienti.

Lisaks rahastab riik veel umbes 500 ööpäevaringse erihoolduse kohta mitmekümnes omavalitsuste või eraomandis olevas hooldekodus.

Lastevanemate rajatud hoolde-kodud – Maarja küla, Kati kodu, Haraka kodu – tegutsevad samuti samas süsteemis, olles erihooldustee-nuse pakkumisel riigi partnerid. Sama plaanivad alles rajamisjärgus Maarja päikesekodu, Riguldi kodu jt. Kui palju hooldekodukohti oleks tarvis puuetega inimestele lähitulevikus juurde luua, pole keegi veel kokku arvestanud.

**PUUTEPUNKTIDE MAI-NUMBRIS VISANDAME LAIEMA PLAANI, KUIDAS VÕIKSID KESTVAT HOOL-DUST JA JÄRELEVALVET VAJAVATE PUUETEGA TÄISKASVANUTE SOTSIAALTEENUSED OLLA KORRALDATUD NII, ET INIMESID TUNNEKSID END HÄSTI JA RAHAKASUTUS OLEKS OPTIMAALNE. OOTAME SELLEKS KA TEIE MÕTTEID JA ETTEPANEKUID MEILILE INFO@VEDUR.EE.**

elavad hoolealused võiksid sõita ka ööpäevaringse hooldusel olles päe-vategevusteks ikka päevakeskusesse.

Teenuse rahastamise pool-vajaks samuti kriitilist ana-lüüsi. Hooldusteenuse kuutasu on väga kõrge, ometi pole hooldekodudes kvaliteetne teenus alati tagatud ja selle saamiseks tuleb perel lisaraha maksta. Paljud meist on lapse hooldamise nimel pidanud mingitel eluperioodidel loobuma tööst, mis tähendab meile ka kasi-nat pensioni. Pensionipõlves pole me enam suutelised oma laste inim-väärse hooldusteenuse eest juurde maksta.



# MAARJA KÜLA: OMA KÄTEGA OMA LASTE JAOKS TEHTUD

MAARJA KÜLA ON ILMSELT ÜKS NEIST HOOLDEASUTUSTEST, KELLE HOOLE ALLA OLEKSID KÕHKLUSTETA NÕUS OMA LÄHEDASE ANDMA KA NEED PERED, KES MUIDU HOOLDEKODUDE ASJUS ON KAHEVAHEL. OMETI TEGUTSEB MAARJA KÜLA SELLESSAMAS ERIHOOLEKANDE SÜSTEEMIS, SAADES RAHASTUSE RIIKLIKUST PEARAHAST JA KLIENTIDE PENSIONIDEST TULEVAST OMAOSALUSEST.

Erinevus seisneb selles, et Maarja küla on loonud lapsevanemad. Ise ja oma lastele. Muidugi elab seal ka lastekodu lapsi ja neid, kelle pered pole küla rajamises kaasa löönud. Ainus mure ongi, et küla on nüüd täis, uusi elanikke järjekorras juurde eriti ei mahu, liikumisi toimub harva, sest elanikud on ju noored.

Tundsime huvi, mida siis Maarja külas teisiti tehakse – või kas üldse tehaksegi. Mis on üldse see maagiline tegur, mis muudab ühe hoolekandekodu teisest paremaks? Pärimis-tele vastas küla juhataja Ly Mikheim.

## Enamasti kurdetakse hoolekodudes väikeste palgade ja töötajate puuduse üle. Kuidas see teil käib?

Oleme samuti seotud riiklike pearahade ja seadusest tulenevate tegevusjuhendajate (meie kutsume neid kaaselanikeks) arvu nõuetega. Samas oleme leidnud, et nii vähese tegevusjuhendajatega lihtsalt ei saa pakkuda kvaliteetset teenust. Seetõttu on igal meie liitpuudelisel elanikul oma „isiklik“ tegevusjuhendaja, seda küll mitte ööpäev läbi, vaid päevaste tegevuste ajaks. Teistel on elanikekaaselanike suhtarv 4 : 1.

Kuidas me siis suudame palgata

nii palju töötajaid? Esiteks seetõttu, et palgad on väikesed – alustame uue töötaja korral 450-eurosest brutopalgast, mis siis koolituste ja staažiga koos vähehaaval kasvab. Kõige suuremad palgad on peremajade vanematel, kel on lisaks majanduslik vastutus ja palganumber on siis 565 eurot.

Oleme tööjõupuudust (tegelikult palgaressursi puudust) püüdnud leevendada ka projektide abil, taotlenud lisaraha, kaasanud vabatahtlikke ja praktikante, korraldanud tuluüritusi jne.

## Maarja Mändmaa ütles ajalehes, et AS-is Hoolekandeteenused on tegevusjuhendajate palk 520 eurot. Teil siis veel vähem, kuigi arvatakse, et just teil on suuremad palgad?

See pole tõesti palk, mis iseendast seda tööd tegema motiveeriks. Järelikult peab olema veel midagi muud. Meie panustame sellesse, et hoiame ja väärtustame tööpere liikmeid, arvestame nendega ja hoolime neist. Meie töötajate juures saame rääkida pigem elustiilist kui töö käimisest. Inimene, kes külla elama ja tööle asub, teab, et ta hakkabki siin koos vaimupuudega inimestega elama

ühist elu, ühises peremajas, ühises külas. Seda küll mitte pidevalt, ka töötajatel on nädalas kaks vaba päeva ja puhkused. Kuid selline ühine elu tagab hoolivuse, sest ... kuidas ma ikka oma pereliikme saadan värvast teele, kui tean, et ta pole võimaline iseseisvalt kohale jõudma.

Tööle on tulnud inimesi paljudelt elualadelt, ka nn laudanaisi, samuti on neid, kes pahuksis olnud alkohooliga, kuid teadmine, et neid siin hinnatakse, nende tööd väärtustatakse, annab neile võimaluse elus uus lehekülj pöörata. Eks osa ka läheb, aga kes jäävad, leiavad siin endale koha. Meil on ka palju sisekoolitusi, arendame end pidevalt.

## Kuidas te lahendate kriisiolukordi?

Loomulikult tuleb ka meie peredes aeg-ajalt ette tülisid ja paha-meelt. See on elu loomulik osa, eriti psüühiliste erivajadustega inimestega töötades. Kuid enamasti saavad kõik jutud lõpuks räägitud ja suhted



Kui uurisime Maarja küla juhatajalt, kuidas seal ülemused end igapäevatöö suhtes positsioneerivad, ei saanud ta esimese hooga isegi küsimusest aru ja hakkas rääkima sotsiaalkindlustusametist. FOTO: MAARJA KÜLA

klaaritud. Aga selleks on vaja üksteise jaoks aega. Ja seda aega peab oskama kasutada.

## Räägitakse, et teie elanikud on kergemad, nendega oleks lust töötada?

See n-õ koore riisumise jutt on tegelikult linnalegend. Meie 36 elanikust on üheksa tulnud lastekodust või vanadekodust ja ikka koos oma maailmavaluga. On neid, kes on perekonnast, kuid kelle vanemad siia enam ei jõuagi. Samas on meil peresid, kes panustavad küla arengusse ka praegu. Kusjuures mitte niivõrd rahalises, kuivõrd just koostöö mõttes. Annavad head nõu, mõtlevad kaasa.

Kui meie juurde suunatakse inimene, kellele ei sobi maaelu või üldse kollektiivis elamine, siis püüame koos tema enda, tema pere, kohaliku omavalitsuse, juhtumikorraldaja ja rehabilitatsioonimeeskonnaga leida talle mõne muu lahenduse. Meil on olnud elanikke, kes on lahkunud,

sest sinne elustiil ja päris tõsine tööelu neile ei sobi.

Üks asi on veel tähtis: me oleme veendumusel, et intellektipuudega ja psüühikahäirega inimesed ei sobi koos elama. Esimestele on vaja pigem tagant torkimist, kaasa tõmbamist ja julgustamist, teistele eelkõige rahulikku miljööd, aega olemiseks ja rahulikuks suhtlemiseks. Need kaks gruppi võivad üksteist vägagi häirida.

## Kuidas teil mõistetakse „kliientide isikuvabadusi“?

Meie küla ei ümbritse aed ja majade ukseid ei ole lukus. Oleme seni saanud hakkama kokkulepete süsteemiga. Kui keegi tahab kuhuigi minna, siis ta teatab sellest majas töötavale kaaselanikule ja siis seda asja arutatakse. Eks tuleb hästi palju põhjendada ja selgitada. Lõputult ei saa keelata, vaid vahel tuleb teha kompromisse. Reegel on aga see, et kokkulepped peavad vett pidama ja seda mõlemalt, ka töötajate poolelt.

## MAARJA KÜLA NUMBRITES

- Elanike arv: 36
- Neist on:
  - 2 toetatud elamise teenusel
  - 20 kogukonnas elamise teenusel
  - 14 ööpäevaringsel erihooldusteenusel, neist 7 on liitpuudega (3 ratastoolis, 2 kurtumma ja 2 rasket autisti)
  - Kõigil 36 elanikul on põhidiagnoosiks intellektipuu, millega kaasnevad psüühilised erivajadused

Maarja küla tegutseb tihedas koostöös Maarja kooli ja Maarja tugikeskusega






# SEITSE AASTAT ALZHEIMERIT PÕDEVA EMAGA TEGI MU HINGELT RIKKAMAKS


KUI 75-AASTANE HAKKAB UNUSTAMA LÄHIPÄEVADEL TOIMUNUT, VANU AEGU AGA MÄLETAB DETAILSELT, ON SEE IGATI LOOMULIK EGA VII OMAKSEID VEEL AHASTUSSE. ALZHEIMERI TÕBI TUNDUB AGA OLEVAT KÕIGE HULLEM, MIS VÕIB KÕNE ALLA TULLA.

Minu ema oli ligi 80-aastane, kui ta ärevushood hakkasid lähedastele silma paistma. Psühhiaater ütles, et tegemist on ilmselt aeglaselt kulgeva Alzheimeriga, aga lisas, et sellele haigusele ravi ei ole.

Kuna haigestunud ema ja isa enam omapäi hakkama ei saanud, võttis mu vend Aivar nad enda juurde elama. See oli Tallinnas. Vanemate Mustamäel asuv korter ja venna pere elamispiind vahetati maja vastu, sest ema oli pärit maalt ja armastas rohelist. Ema kohanes uue ümbrusega erilise vaevata ja rassis rahulolevana tundide viisi aias. Toaski leidis ta mitmesugust tegevust: parandas pesu, triikis, sätis asju.

Tegevusetult istumist ta ei kannatanud, kuid kõiki jõukohaseid töid tegi rõõmuga. Ja neid töid tuli nüüd meil talle ka leida – see oligi minu silmis väga põhimõtteline muutus.

 Dementsust, olgu siis vaevumärgatavat või tugevamat, esineb ligi viiel protsendil üle 65-aastastest inimestest, vähemalt 85-aastaste seas aga uuringute andmeil juba 40–60 protsendil.

 Alzheimeri tõbi on üks dementsuse sagedasemaid vorme. Seda esineb naistel pisut sagedamini kui meestel.

Varem läksime emale appi puid laduma, kuid nüüd oli arukas lasta emal seda tööd üksinda teha – iga päev paar-kolm tundi –, sest kui üks töö sai valmis, tuli talle kohe midagi uut vaadata. Varem oli emal mitme nädala plaan, mida ta kavatses teha, nüüd aga tuli meil mõelda, mida ta saaks oma aja sisustamiseks ette võtta. Talle olid jõukohased niitmine, riisumine, rohimine ja muud aiatööd; nõelumine, triikimine, lihtsamate toitumise valmistamine, nõude pesemine ja väikest viisi koristamine. Luges, vaatas telerit, laulis. Ja paar aastat käis veel üle tee poes. Varsti sündis venna perre laps, selle hea külg ema jaoks oli see, et nüüd oli seal alati keegi kodus.

## TEGEVUSE LEIDMINE

Kui Alzheimerit põdeval inimesel on jõukohast tegevust, ei tunne ta end üksikuna, mahajäetuna, vaid vajalikuna, ja tal on hea olla. See on üldinimlik, ainult et kui terve inimene otsib endale tegemisi ja seltsi ise, siis abitumale inimesele tuleb toeks olla.

Päris alguses ei osanud ka meie seda olukorda endale veel täpselt sõnastada. Vaatasime vennaga lihtsalt, mis emale rõõmu ja rahulolu pakub, ning toimeisime siis selle järgi. Aja jooksul õppisime mõistma aga selle tegevuse meetodilist külge.

Seejärel asjaolud muutusid ning vanemad tulid elama minu juurde Tartusse. Perearst suunas ema neuroloogi juurde. Tehti aju-uuring ja diagnoos sai kinnituse. Selgus, et mingi ravim siiski on, ja minu meelest andis see õnneks ka nähtavaid tulemusi.

Tänu kogemustele oskasin nüüd juba kiiremini kohaneda. Kõige-

“OSTSIN VÄRVILIST LÕNGA – KOLLAST, PUNAST, ROOSAT, HELEROHELIST –, SEST EMA ARMASTAS RÕÕMSAID VÄRVE, NING TEMA MUUDKUI KUDUS.

pealt tuli taas mõelda, millega ema päevi sisustaks. Alustuseks nõelus ta ära kõik auklikud ja kulunud sokid, parandas voodipesu. Seejärel töid tuttavad meile oma laste trööbatud riided, ja needki tegi ta korra. Üks kandis palistamiseks kohale mitu kotitait voodilinu ja käterätikuid, teine ühe suure pastoraadi kardina ja voodikatted. Nende käsitsi palistamine andis tegevust mitmeks kuuks. Otsisin välja vanad voodilinnad, millest sai teha hulganisti käterätte.

Ema oli kogu elu olnud väga hea õmbleja, ka kõik minu ja venna kooliriided olid tema tehtud, kõik kleidid, pluusid ja seelikud õmbles ta ise. Tema õmmeldud riided olid kenad, ajakohased ja maitsekad. Nüüd ei olnud ta enam võimeline midagi uut tegema, kuid lihtne nõeluminegi pakkus talle rõõmu ja rahulolu. Pealegi tegi ta seda laitmatult.

## LÕPUTUD SALLID

Kudumine oli tema teine hobi. Varem oli ta kudunud imelisi kampsuneid, kuid siingi oli uue tegemise oskus nüüd kadunud ja jõukohane oli vaid sallide kudumi-



Elame ilmas vaid viivu ja aeg, mil saame olla lähedastega, on kulda väärt. Ka riik peaks toetama kodust hooldamist.

FOTO: ERAKOGU



ne. Otsin värvilist lõnga – kollast, punast, roosat, helerohelist –, sest ema armastas rõõmsaid värve, ning tema muudkui kodus. Kenad, ühtlaselt kootud „sallid“ on osalt mul siiani alles, suur osa neist sai aga kokku õmmeldud ning nüüd on siin ja seal mõni värviline voodikate teda meenutamas.

Ka Tartu kodus oli meil õnneks aed. Majas oli palju elanikke, kuid ema oli ainus, kes iga päev rohis lillepeenraid, ja kui suur muruplats oli niidetud, jätkus tal riisumist mitmeks päevaks. Tänu temale oli majaesine laitmatult korras ning aiataagune kõnnitee alati puhas. Maja juurest ta kaugemale ei läinud; käisin aeg-ajalt talle pilku peale heitmas ja kui ta väsinud oli, kutsusin tuppä.

Küllap oleks ta niisuguse elukorraldusega leppinud, aga kuidagi kahju oli teda ainult kodus ja majajämbuses hoida. Tegime palju jalutuskäike. Toomel ja kesklinnas hulkusime rohkem, kui ma üksinda seda kunagi varem teinud olin. Käisime kohvikutes, näitustel, raamatuesitlustel, aga ka mitmesugustel üritustel, kus räägiti ajaloo ja kirjandusest. See pakkus talle suurt huvi. Märkasin alles nüüd, tänu oma emale, kui palju koorikontserte Tartus toimub. Ülikooli aulas istusime esimeses reas ja ema elas lauludele kogu hingest kaasa. Ühte tuli aga alati arvestada: tema mantel pidi olema tema juures, süles, sest muidu küsis ta iga natukese aja tagant: „Kus mu mantel on?“

#### MÄLU TUHMUMINE

Pühapäeviti käisime kirikus. Kui isa veel jõudus oli, läksime kolmekesi. Kirikulaule ema oskas ja laulis alati kaasa. Pärast jäi ta veel piiblitundi.

Kolmapäeviti oli emal vestlusring

Tähtvere päevakeskuses, kus kirikuõpetaja Urmas Oras rääkis piiblist ja ajaloo. Seal lauldi ja arutleti mitmesugustel teemadel. Jah, ega ema ei mäletanud pärast enam ei kontserdil käimist ega piiblitundi, kuid osa võttis ta neist täiesti adekvaatselt: oskas esitada asjakohaseid küsimusi, tema arvamused olid sisukad ja arukad.

Enne väljaminekut hoolitses ema alati selle eest, et ta kena välja näeks: jumestas põski, värvis huuli ja kulme. Kaks korda aastas käisime juuksuris lokke tegemas. Olen väga tänulik oma hambaarstile, kes mu emagi hambad korda tegi, ehitades kulunud hammaste asemele üles terve hambareala – nüüd julges ema naeratada, nagu ta seda varem oli teinud.

Kuni isa veel elas, oli temast mulle palju abi. Ema võis üht ja sama küsimust esitada lõputult: kus me oleme, mis päev täna on, mis kell on, kus Eda on, kus Aivar on jne. Isa vastas kannatlikult, ajas temaga juttu; kui telerist tuli teatrilavastus või Eesti film, küsis ema kogu aeg: „Kes see on?“ ja isa, endine näitleja, vastas talle kannatlikult.

Siis hakkas ema kurtma, et ei mäleta oma elust midagi. Mul oli ema elulugu kirjas, tegin sellest paljunduse. Ema luges seda iga päev, mõnikord tuli talle kõik tuttav ette, teinekord imestas: „Kas see on minuga juhtunud? Üldse ei mäleta!“

#### PÄEVAKESKUS

Andsin emale lihtsamaid arvutusülesandeid: liitmine, lahutamine, korrutamine, jagamine. Tegin etteütlusi: „Mina elan Tartus, tütre juures; mul on kaks last, minu asjad on siin, pension tuuakse koju...“ Kui ema selliste küsimustega jälle minu poole pöördus, andsin viimase kir-



**Pildid peegeldasid ema seisundit kõige paremini. Headel päevadel olid ühed, halbadel teised värvid.**

FOTO: ERAKOGU

jatöö talle lugeda.

Ema laulis palju. Kui ta käsitööd tegi, siis ikka lauluga. Otsisin temale tuttavate laulude tekste, paljundasin ning tegin väikese lauluvihiku. Mind üllatas, kui paljusid laule ta peast oskas – oli vaja vaid algus kätte anda.

Kolme aasta pärast isa suri. Nüüd ei saanud ma enam kodust ära käia, ka tööl mitte. Tegin kodus toimetamis- ja muud kirjatööd. Üha enam kulusid peale õmblus- ja kudumistööde marjaks ära laulutekstid, elulugu, aga ka head abilised, kes emale vajadusel seltsiks tulid.

Juhtusin Tartu Postimehest lugema artiklit päevakeskusest, mis on mõeldud dementsetele inimestele: hommikul viiakse nad bussiga sinna ja õhtul tuuakse koju. Kolm söögikorda, mitmesugused tegevused ja järelevalve – just see, mida emalegi soovisin. Ma ei teadnud, kuidas ema sellega kohaneb, aga otsustasin proovida. Alguses tundsin end süüdi, et saadan inimese kodunt

ära, aga see muutus oli emale tegelikult ainult hea. Jah, ta küll küsis igal hommikul, kuhu ja miks ta peab minema, aga kui ütlesin, et arsti juurde, siis oli kohe minemuga nõus.

Panin talle kaasa kudumise ja see rahustas teda ka uues ümbruses. Muude ettevõtmiste hulka kuulus joonistamine või ette antud kujundite värvimine. Hakkasin ka ise joonistama talle stiilis „värvi ise“ tuttavaid pilte: majad, lilled, linnud. Ema võttis seda kui tööd ning värvis hoolikalt. Mul endal oli küll kurb joonistada talle ette pidevalt korduvaid motiive ja mustreid, kuid sain aru, et lähtuda tuleb sellest, mida tema tunneb: see pakkus talle tegevust,

**“ KUI ALZHEIMERIT PÕDEVAL INIMESEL ON JÕUKOHAST TEGEVUST, EI TUNNE TA END ÜKSIKUNA, MAHAJÄETUNA, VAID VAJALIKUNA, JA TAL ON HEA OLLA.**

## KUIDAS ALZHEIMERI TÕBE ÄRA TUNDA?

Kuidas teha vahet nn ealiste iseärasuste ja haigestumisele viitavate ilmingute vahel? Alljärgnevalt näpunäiteid Ameerika Alzheimeri liidu kodulehelt.

### 1. MÄLU HAKKAB ALT VEDAMA

Mäluhäired ongi kõige tüüpilisem märk Alzheimerist, eriti see, kui inimene hakkab unustama hiljuti kogetut, aga ka näiteks nädala- ja kuupäevi, tähtsaid sündmusi jne. Ta võib kümneid kordi küsida üle seda, millest just räägiti, ega suuda enam kõrvalise abita igapäevaasju ajada.

*Loomulikult vananedes võib eakas küll aeg-ajalt midagi unustada, kuid hiljem see süiski meenub talle.*

### 2. TEGEMISTE PLANEERIMINE JA PROBLEEMIDE LAHENDAMINE MUUTUB RASKEKS

Kõik, mis seni käis lihtsalt, on nüüd keeruline ja võtab hulga rohkem aega. Murekohaks võib saada näiteks see, millises järjekorras asju teha, mis on tähtsam jne. Numbritega töötamine, kas või arvete maksmine või poes hindade lugemine, valmistab samuti peavalu.

*Ka tavaline eakas võib vahel eksida numbrite või arvu- tustega, kuid saab siis oma veast aru.*

### 3. TUTTAVAD TEGEVUSED MUUTUVAD KEERULISEKS

Näiteks ei leia inimene enam üles tuttavat kohta, unustab töö mõne oma ülesande või ei mäleta lauamängu mängides reegleid.

*Ka tavalise vananemise korral võib keerulisemate asjadega tekkida hetkelisi raskusi, kuid nendest saadakse uuesti proovides üle.*

### 4. AJAD JA KOHAD HAKKAVAD SASSI MINEMA

Inimene ei suuda enam jälgida nädalapäevi või isegi aastaaegu. Abstraktne mõtlemine hägustub ja kõik, mis ei ole „siin ja praegu“, muutub raskesti tajutavaks. Ta ei mäleta, kus ta on ja kuidas ta üldse sinna sattus.

*Ka loomulikult vananeval inimesel võib vahel kuupäev või nädalapäev sassi minna, kuid hiljem saab ta süiski tööle jälle.*

### 5. NÄGEMINE JA RUUMITAJU TEKITAVAD PROBLEEME

Tekivad probleemid nägemise, aga eriti nähtu tõlgendamise, samuti vead lugemisega, vahemaade ja kontrastide hindamisega, värvid lähevad segamini ja ka tuttavaid inimesi ei tunne enam ära.

*Igal eakal võib nägemine halveneda, kuid taju säilib normaalsena.*

**“ MUL OLII EMA ELULUGU KIRJAS, TEGIN SELLEST PALJUNDUSE. EMA LUGES SEDA IGA PÄEV, MÕNIKORD TULI TALLE KÕIK TUTTAV ETTE, TEINEKORD IMESTAS: „KAS SEE ON MINUGA JUHTUNUD?“**



mõjus rahustavalt ja andis emotsionaalselt hea toonuse.

#### ÜHA KEERULISEMAKS

Aja jooksul kõik oskused kaanesid: kudumine muutus ebahõlpsaks, õmblemise ja teadnud ta enam, mida ja kuidas teha. Õpetasin talle nõelvilimist, aga seda tuli kahekesi koos teha. Käekiri muutus samuti ebahõlpsaks, sageli ei teadnud ta, kuidas mõnda sõna kirjutada. Korrutustabel hakkas ununema, arvutamises tulid sisse vead.

Loodussaateid, mida ta eluaeg oli armastanud vaadata, ei suutnud ta enam jälgida. Viimasel aastal arvas ta, et teleris toimuv on siinsamas, tema toas. Raskemaks muutus ka enda selgelt väljendamine, üha rohkem pidin ise aimama, mida ta soovib, sest ta ei leidnud õigeid sõnu. Elu lõpupoole jättis ta ka igapäevase jumestamise. Nüüd tegin seda mina, kui meil oli kavas välja minna, aga mida aeg edasi, seda vähem jõudu ja huvi tal oli. Muretsesin ratsatooli, sest kuigi ema oli elu lõpuni tubli käija, võis ta tee peal ootamatult ära väsida. Õunaküllased aastad jäävad mulle meelde eelkõige seoses emaga: tema kooris ja puhastas kannatlikult ämbrite viisi õunu, mida mina siis moosiks keetsin. Igapäevane oli tal kartulikooremine ja juurikate puhastamine. Just need olid hetked, mida sain ise kasutada kirjatöö tegemiseks.

**LUGEDES ARTIKLEID JA KOMMENTAARE HOOLDEKODUDEST NING KUULDES, ET ISEGI HAIGLAS SAAVAD ABITUD INIMESED SÕIMATA, OLEN SÜGAVALT TÄNULIK, ET MU EMA EI PUUTUNUD SELLISTE INIMESTEGA KOKKU.**



Päevakeskuses tekkisid tal lõuna paiku ärevushäired, nii et parem oli ta sealt varem ära tuua. Hakkasin tal kella kahe paiku järel käima: jooksupäeva bussipeatusest päevakeskusesse, kus ema oli juba valmis pandud, siis ratastooliga joostes bussi peale tagasi – meie buss käis kord tunnis. Inva-takso limiit on piiratud, seda kasutasin vihmaste ja väga külmade ilmade ajal. Alati, kui emale järele läksin, seisis maja ees viis kuni seitse elektriautot, mida kasutavad sotsiaaltöötajad. Küsisin, kas poleks võimalik paar korda nädalas ema nendega ära tuua, kuid vastus oli kindel ei: „Kliente me nendega ei vea.”

Kord sattus ema väikese tervise-murega haiglasse. Juba järgmisel päeval sain kõne, et nemad temaga toime ei tule, viigu ma ta tagasi koju.

#### EUROPROJEKT

Eelmisel sügisel kutsuti mõned omaksehooldajad kokku ja tutvustati europrojekti: selleks, et hooldajad saaksid tööl käia või tööd otsida, võimaldati igal nädalal üheksa tundi koduhooldusteenust. Mina soovisin koduhooldajat, kes tooks ema päevakeskusest koju. Neli kuud tegeleti „klientide” ja koduhooldajate otsimisega, aasta alguses pidi ka meie jaoks „projekt käima minema”. Detsembris olid suhteliselt pehmed ilmad, jaanuarist lootsin koduhooldajale. Minu järelepärimise peale selgus, et „läheb veel aega”. Ma küll imestasin,

sest minuga oli asi selge ja lihtne – kas on inimene, kes saab autot kasutada, või siis ei ole. Jaanuari kolmandal nädalal saingi abilise.

Selle projekti mõte jäigi mulle arusaamatuks: mida annab see umbes poolteist tundi päevas abi inimesele, kes peab tööl käima või tööd otsima? Selle ajaga ei jõua tööbürooski käia, muust rääkimata. Pealegi selgus korraldajatega vesteldes, et kavandatud 70 „kliendi” asemel on neid tunduvalt vähem ning projektis osalevad koduhooldajad on alakoormusega...

#### LAHKUMINE IGAVIKKU

Märtsi alguses jäi ema veidi haigeks ja koduhooldaja andis mulle iga päev veidike vaba aega poes ja apteegis käimiseks. Ilmad oli tuulised ja külmad, väljas oli väga libe ning ma ei kiirustanud ema päevakeskusesse viima.

Kevade teine päev, 21. märts oli täiesti tavaline. Hommikul, kui ema veel magas, tegin oma tööd, siis söime ja ema tegi oma tavalisi tegemisi: kudus, kuigi vaevalt, joonistas, kooris kartuleid, pani pesu kokku. Koduhooldajaga olid nad elust ja inimestest rääkinud, ema oli saksa keelt meelde tuletanud. Õhtupoolikul laulsime koos. Siis ütles ema naeratades, nagu ta ikka mitu korda päevas oli öelnud: „Küll on hea, et sa minu juures oled!” – sõnad, mida mul oli alati hea kuulda. Seejärel ütles, et ta on natukene väsinud, heitis pikali ja ... lahkus. Igavikku.

Ema oli mitu korda öelnud, et ei karda surma, sest „üks kord olen ma surnud, võin teinegi kord surra”. Ta oli noorena uppunud, kogenud valgust ja muusikat, kuid õnneks oli keegi ta veest välja toonud ning kunstliku hingamise abil elule tagasi andnud. Pärast seda oli ta kindel, et inimene ei lähe musta külma hauda, vaid teda ootab soojus ja valgus. Matusepäevaks kingiti meile soe ja veidi kevadehõnguline päikeseline ilm.

#### TÄNUTUNNE

Kõrvuti kurbusega ema kaotuse pärast on mu südames sügav tänu-

tunne. Üksinda poleks ma toime tulnud. Alati oli mul toeks poeg, jõudumööda aitas vend; seitse tuttavat inimest käis selle seitsme aasta jooksul mu emale aeg-ajalt seltsiks, kusjuures igapäevaga neist olid emal omad teemad: mõnega rääkis elust ja usust, mõnega kirjandusest.

Päevakeskus andis iga päev mulle vähemalt kuus tundi oma aega ja tänu arusaajatele inimestele sain teha kodus mingil määral palgatööd.

Lugedes artikleid ja kommentaare hooldekodudest ning kuuldes, et isegi haiglas saavad abitud inimesed söimata, olen sügavalt tänulik, et mu ema ei puutunud selliste inimestega kokku.

Päikeselisel päeval tuttavatel tänavatel kõndides on mul nüüdki alati tunne, et ema on siinsamas lähedal. Olgu õhk talle kerge!

**Edakai Simmermann**

## KAS LOOMULIK VANANEMINE VÕI ALZHEIMERI TÕBI?

Kuigi vanemas eas on tavaline, et inimesed muutuvad aeglasemaks ja unustavad vahel üht-teist, võivad mälu ja mõtlemise muutused kujuneda vahel nii suureks, et hakkavad segama igapäevast toimetulekut.

Sellisel juhul räägitakse dementsusest. Dementsusel on mitmesuguseid põhjuseid ja ka vorme, millest osa on mõningal määral korrigeeritavad (näiteks vaskulaarne dementsus, mille põhjuseks on ummistunud veresooneid, mis takistavad aju verevarustust).

Alzheimeri tõbi on üks dementsuse sagedasemaid vorme. Haigus sai nime saksa närviarsti Alois Alzheimeri järgi, kes kirjeldas seda esmakordselt juba 1906. aastal. Tõbe on põhjalikult uuritud ning teada saadud, millised muutused tekivad selle tagajärjel ajus. Haigus süveneb üha, kestes enamasti seitse-kaheksa aastat. Vaid harvadel juhtudel elab Alzheimerise haigestunu kauem. Muude dementsuse vormidega võib elada ka aastakümneid. Alzheimeri tõbi võib vahel vallanduda ka noorematel, näiteks keskeas inimestel.

Kuna Alzheimeri tõbe pole leitud ravi, keskendutakse sümptomite leevendamisele, turvatunde ja elurõõmu toetamisele ning heale hooldusele, aga ka haigeeest hoolitsevate lähedaste toetamisele, kelle koormus võib kujuneda väga suureks. **Tiina Kangro**



Algus lk 13

## KUIDAS ALZHEIMERI TÕBE ÄRA TUNDA?

### 6. SÕNAD JA MÕISTED HAKKAVAD SASSI MINEMA

Inimene ei suuda enam vestlust jälgida ega kaasa rääkida: ta võib kaotada äkitselt mõttelõnga või siis rääkida sama asja mitu korda üle. Sõnadest hakkab puudu jääma, vahel lähevad sõnad segi või ei õnnestu neid õigesti hääldada. *Tavalise vananemise korral juhtub samuti, et sõnad lähevad sassi, kuid vaid vahetevahel.*

### 7. ASJAD HAKKAVAD ÄRA KADUMA JA VALESSE KOHTA SATTUMA

Inimene paneb asju ebatavalistesse kohtadesse, kuid ei mäleta ise sellest midagi. Olles midagi kaotanud, ei suuda ta meenutada, kus ta sellega viimati liikus. Talle võib tunduda, et teised inimesed võtavad tema asju. Asjade harjumuspärased kohad ei püsi enam meeles. *Ka loomuliku vananemise korral pole ime, kui mõni asi vahel „ära kaob”, aga enamasti leitakse see hiljem üles.*

### 8. KRIITIKAMEEL HÄGUSTUB

Inimene ei suuda enam hinnata tegelikkust ja teha mõistlikke otsuseid. Näiteks kaob tal oskus rahaga ümber käia või siis laseb ta telefonimüüjal endale midagi ebavajalikku pähe määrada. Hommikul võib ununeda pea kammimata või selga sattuda määrdunud riided. *Ka tavaline eakas võib segadusse sattudes teha mõne ebapraktilise otsuse, kuid seda ei juhtu järjepanuna.*

### 9. ÜMBRITSEV MAAILM EI PAKU ENAM HUVI

Inimest ei köida enam senised lemmiktegevused, ta ei hooli tuttavatega suhtlemisest, on väsinud ega tunne huvi uudiste vastu. Mõni hobidega seotud oskus võib olla äkitselt lausa mälest kadunud. *Ka loomulikult vananedes võib inimene olla väsinud, kuid päris apaatselt ta siiski ei muutu.*

### 10. TEKIVAD MEELEOLUHÄIRED, ISIKSUS TEISENEB

Inimene võib muutuda täiesti teistsuguseks. Ta võib olla pidevas segaduses, ärevuses, hirmunud või depressiivne. Eriti haavatavalt tunneb ta end võõrastes kohtades ja võõraste inimeste seas. *Tavalised eakad eelistavad samuti tihtipeale rutiinseid tegevusi ja tuttavat ümbrust, kuid saavad vajaduse korral hakkama ka uutest oludes.* ALLIKAS: WWW.ALZ.ORG



## ABI PEAKS OLEMA PAINDLIK JA SÜSTEEMNE

VANADUSSE JA EAKATESSE SUHTUMINE PEAKS TERVIKUNA MUUTUMA. EI TOHIKS OLLA NII, ET INIMENE ELAB PIKA JA VÄÄRIKA ELU, ON VAJALIK JA LUGUPEETUD, KUID VANUIGI HAIGESTUDES SAAB TUNDA ALANDAVAT SUHTUMIST, SELGITAB SEITSE AASTAT OMA ALZHEIMERI TÕBE PÕDENUD EMA HOOLDANUD EDAKAI SIMMERMANN.

### Mis on Alzheimeri tõbe põdeva inimese eest hoolitsemise juures kõige tähtsam?

Haige vajab jõukohast tegevust, mis vastaks sellele, mida ta varem on teinud. Tuleks alatasa kinnitada, et seda tööd on vaja teha, ja tänada, et ta seda teeb. Hästi hea on jalutamine, teiste inimestega suhtlemine, heade emotsioonide mitmekesisus: tuttavad raadio- ja telesaated, vestlemine.

Haige ei taha olla üksinda, sest kardab, et ta jäetakse maha – see on tüüpiline. Kui ta näiteks küsib, millal ta koju läheb, siis tuleks vastata nii, et see talle rahustavalt mõjuks, öeldes näiteks, et homme, varsti tuleb auto või et küsid kohe järele. Tema enda pealt tuleb „lugeda“, mida ta vajab. Kui ta ei tunne omakseid ära, siis tuleb teda rahustada ja öelda, et varsti tulevad omad inimesed ja kõik saab korda. Haige unustab vastuse kohe ära, aga rahuneb. Ja siis saab tähelepanu juba mujale viia.

### Missuguseid vigu tehakse kõige sagedamini?

Haiged jäetakse „kõrvale“, kuigi haiguse algusjärgus on neil veel palju oskusi, mida kasutada. Vanasti hoolitseti eaka eest suurperes, kus inimesi oli palju ja kõik olid läheduses. Nüüd peab keegi pereliikmeist jääma koju, aga keegi ei taha ju tei-

sele koormaks olla. Siit tuleb mängu süütunne, mida ei tohi lasta tekkida. Ka praegused hooldekodud pole kahjuks sellised, et neis võidaks kunagise suurpere roll üle võtta.

### Mida ühelgi juhul teha ei tohiks?

Haiget ei tohiks üksinda jätta. Kõige hullem, kui ta tõmmatakse viimases hädas juurtega talle tuttavast keskkonnast välja ja viiakse võõrasse, tema jaoks hirmutavasse hooldekodusse. See halvendab tema seisundit päris kindlasti.

### Missugust abi vajaks nüisugust inimest hooldav perekond?

Meil puudub kahjuks süsteem, kust saaks nõu ja infot. Kõik tuleb ise leida, aga nii sõltub abi juhusest. Päevakeskusi oleks vaja, selliseid, kus saaks olla ka näiteks pool päeva. Transport peaks olema, sest haigega on raske liikuda. Koolitatud koduhooldaja võiks alguses paar päeva olla haige perekonnas ja ette näidata, kuidas inimesega ümber käia: kuidas küsida, kuidas meelitada rohtu võtma või õue minema, kuidas suunata ja rahustada. Kõige parem on seda tööd õppida asjatundjat jälgides. Võiksid olla ka mingid õppematerjalid, videoklipid.

Koduhooldajat oleks hiljem appi vaja siis, kui haige ei saa päevakeskusesse minna. Süsteem peaks olema paindlik, et omakse hooldaja saaks ka oma elu, kas või osaajaga töölkäimist korraldada.

Kuna haige vajab kindlasti seltsi, oleks hea, kui näiteks piirkonna pensionärid teeksid külastusi. Olen kuulnud, et Tallinna mõnes piirkonnas on vabatahtlikud rühmad, kus tegusad pensionärid käivad kahekesi mööda abivajajaid – saavad nemad koos olla ja haigetele seltsi pakkuda. Ja loota hiljem ise samasugust abi, kui on kunagi tarvis.

Küsinud Anne Lill

# KUIDAS PÄÄSEB ERIHOOLDEKODUSSE JA MIS SEE MAKSAB?

PUUTEPUNKTIDELT ON PALJU KÜSITUD, MIDA ON VAJA TEHA, ET SAADA OMA TÄISKASVANUD VAIMU-PUUDEGA LAPSELE VÕI HAIGESTUNUD LÄHEDASELE KOHT ERIHOOLDEKODUS, KUI PERERINGIS ENAM TEMA TOETAMISEGA TOIME EI TULDA. UURISIME MARGIT LAURSONILT, SOTSIAALKINDLUSTUSAMETI SOTSIAALTEENUSTE JA EKSPERTIISI OSAKONNA JUHATAJALT.

„Ööpäevaringse erihooldekandeteenuse vajadus peab olema inimese rehabilitatsiooniplaanis kirjas,“ vastas Laurson esimeseks. Nii et kui teenust kasutada soovijal ei ole veel rehabilitatsiooniplaani või selles puudub vastav märge, tulebki alustada plaani koostamisest või siis selle muutmisest. See on kõige esimene ja möödapääsmatu samm järjekorda pääsemiseks.

### Kui vajadus on plaanis kirjas, mida siis teha?

Siis tuleb esitada taotlus. Taotlusel on vorm, sellele tuleb lisada dokumente, kogu info asjaajamise korra kohta leiab sotsiaalkindlustusameti kodulehelt [www.ensib.ee/erihoolekanne](http://www.ensib.ee/erihoolekanne). Mina soovitan aga asjade ajamiseks pöörduda meie ameti piirkondliku juhtumikorraldaja poole, kes annab täpset nõu, mida teha ja kuidas teha, ning aitab dokumente täita ja esitada. Meil on üle Eesti tööl seitse juhtumikorraldajat, kelle poole võib igal ajal pöörduda.



Eesti hooldekodudes viibib riigi kaasrahastataval ööpäevaringisel erihooldekandeteenusel ligi 2500 inimest. Pildil Tori kodu elanikud.

KAADER SAATEST „PUUTEPUNKT“

Kui kõik vajalikud dokumendid on olemas ja meieni jõudnud ning inimene on seaduse järgi õigustatud teenust saama, siis võtame ta järjekorda.

### Kas vaimupuudega inimesele, kes ei suuda ise taotlust esitada ega tee ilmselt ka ise otsust hooldekodusse elama minna, tuleks eelnevalt vormistada eestkoste?

Kindlasti, sest taotluse täidabki kas inimene ise või tema eestkostja. Kui inimene ise ei suuda seda teha, siis toimuvadki kõik läbirääkimised ja asjaajamine eestkostja kaudu.

### Seega, juba eeltoimingud ehk eestkoste vormistamine ja sobiva rehabilitatsiooniplaani koostamine võtavad aega?

Jah, rehabilitatsiooniteenuse taotlemine võtab aega, plaani koostamine samuti, ka eestkoste vormistamiseks tuleb protseduurid läbida. Neid

asjaajamisi ei tasuks jätta viimase minuti peale, kui hooldekodu kohta on juba kiiremas korras vaja.

### Kõik erihooldekodu koha soovijad pannakse ühtsesse järjekorda. Mida see tähendab?

Meil on tööpoolest kõik ööpäevaringse erihooldekandeteenuse soovijad üle Eesti ühes järjekorras ja seda järjekorda peab sotsiaalkindlustusamet. Tavapäraselt läheb inimene üldjärjekorda, peale selle on olemas veel eelisjärjekord. Praeguse seisuga (5. aprill) on koha saamise järjekorras ligi 350 inimest, neist üldjärjekorras 286 ja eelisjärjekorras 62. Eelisjärjekorras on need inimesed, kellele on ööpäevaringne teenus määratud kohtu kaudu või siis on nad sundravil ja seetõttu ei saa me neid järjekorrast ära suunata.

Teine asi on see, et praeguse seaduse järgi saab inimese panna erihooldekodu järjekorda alles 18-aas-

taselt. Meie soov on aga seadust muuta, et järjekorda saaks registreerida ka juba 17-aastaselt. Kuna see teenus on mõeldud täiskasvanutele, siis teenust saab ta kasutama hakata küll alles 18-aastaselt, aga kui vajadus erihooldekandeteenuse järele on selge juba varem, võiks olla siiski võimalus panna laps järjekorda juba pärast 17. sünnipäeva.

### Kuidas käib kohtade jagamine üldjärjekorras olevatele inimestele? Kas sinna, kus koht vabaneb, tulebki minna?

Ei, nii see ei käi. Kui nüüd Mari või Jüri jõuab järjekorras esimeseks ja meil vabaneb koht (see koht tähendabki tegelikult, et riiklik raha ööpäevaringse erihooldekandeteenuse jaoks on olemas), siis küsimegi Mari või Jüri käest, kuhu erihooldekodusse ta soovib minna. Oma soovi võib tegelikult esitada juba järjekorda registreerimise ajal. Kui näiteks Mari soovib minna Kehra kodusse ja seal on vaba koht olemas, saab ta kohe sinna minna. Kui seal aga ruumi ei ole, pakume talle võimalust minna mõnda teise asutusse, kus kohti on. Ta ei pea minema asutusse, kuhu ta ei soovi minna, ning võib siis lihtsalt järjekorda edasi jääda ja järgmist võimalust oodata. Sellisel juhul pakume vabanenud kohta inimesele, kes on järjekorras temast järgmine.

Asi on selles, et asutustele on välja antud tegevusluba kindlale inimeste arvule. Kui erihooldekodus on tegevusloa järgi 20 kohta ja need on täis, siis sinna enam kedagi juurde saata ei saa, lihtsalt füüsiline ruum ei võimalda seda. Nii et kui riiklik teenusseraha on olemas, siis sellega saab minna ikka vaid asutusse, kus on ka vaba voodikoht olemas.



**Kas inimene, kes ütleb vabast kohast ära ja jääb ootama kohta oma väljavalitud asutusse, läheb tagasi järjekorra lõppu või jääb ta endiselt ootajate rivi etteotsa?**

Ta on oma aja ära oodanud ja on nüüd endiselt järjekorras esimene.

**Kui mitu korda võib vabast kohast loobuda, ilma et järjekorda ei kaotaks?**

Kõik, keda oleme järjekorda võtnud, seisavad seal seni, kuni nad teenust kasutama lähevad. Neid ei sunnita minema asutusse, kuhu nad minna ei taha. Teisest küljest muidugi pikendab see kunstlikult järjekorda, kui võib-olla pikki aastaid kohta valida ja tegelikult seda väga ei vajagi. Aga üks inimene ise teeb oma otsuse.

On ka täiesti mõistetav, et näiteks eakas lapsevanem paneb oma järeלטulija erihooldekodu järjekorda juhuks, kui tema endaga midagi juhtub. Et siis oleks koht kiirelt võtta. Samas on juba järjekorda pannes (ja ka edaspidi) võimalik meile öelda, et näiteks lähema paari aasta jooksul kohta ei vajata ning ka kohapakkumisi pole seega vaja teha.

**Kui soovitud hooldekodu on komplekteeritud noorte inimestega ja pole lootagi, et seal niipea kohti vabaneks, mida siis ikkagi teha?**

See on nüüd täiesti peresisene küsimus. Kui on võimalik kodus elada, võib ju järjekorras edasi olla. Kui aga enam hakkama ei saada, võiks siiski vastu võtta hoolduskoha, mis on saadaval, ning anda sisse taotlus koha vahetamiseks, kui see vabaneb.

**Kas vanemate surma tõttu hooldatajate jäänud inimene pääseb erihooldekodusse eelisjärjekorras?**






Ei, praeguse korra järgi läheb ta siiski tavajärjekorda. Kuni ta järjekorras on, peab sellise inimese eest hoolitsema kohalik omavalitsus.






**Küsinud Anne Lill**

## MIS ON ÖÖPÄEVARINGNE ERIHOOLDUSTEENUS?

See on riiklik sotsiaalteenus inimesele, kes ei tule toime igapäevaelu toimingutega või vajab selleks suurel määral pidevat kõrvalabi ja juhendamist.

### Mida teenuse raames pakutakse?


-  Kujundatakse tema isiklikke ja igapäevaeluoskusi, kaasates ta neid arendavatesse tegevustesse, arvestades ta tervise seisundit
-  Juhendatakse sotsiaalsete suhete loomise, säilitamise ja arendamise juures
-  Juhendatakse aja planeerimisel ja vaba aja sisustamisel
-  Juhendatakse tervishoiu-, sotsiaal-, posti-, finants- jm teenuste kasutamisel ning hariduse omandamise võimaluste leidmisel ja elluviimisel
-  Kujundatakse tööoskusi ja võimaldatakse töö tegemise harjutamist


-  Nõustatakse tema lähedasi, ka temaga samas eluruumis elavaid inimesi tema käitumise ja suhtlemise eripärades
-  Toetatakse teenust saavaid, sarnase diagnoosiga ja sellega seonduvate probleemidega inimesi toetavate gruppide tegutsemist nende juhendamise ja nõustamise kaudu
-  Tagatakse tema turvalisus
-  Aidatakse tal enese eest hoolitseda
-  Järgitakse tervishoiuteenuse osutaja määratud raviskeemi jne


SOTSIAALHOOLEKANDE SEADUSEST


## KUI PALJU ÖÖPÄEVARINGNE ERIHOOLDUSTEENUS MAKSA?

### Riiklikud hinnad on sellised:

-  - Raske või sügava vaimupuude või psüühikahäirega isik **588,02 €** kuus (sh riiklik pearaha 396,29 €).
- Liitpuudega või ebastabiilse remissiooniga psüühikahäirega isik **776,95 €** kuus (sh riiklik pearaha 585,22 €).
- Kliendi **omaoosaluseks on riik kehtestanud 191,73 €** kuus, mis tagab majutamise ja toitlustamise vastavalt tervisekaitse poolt erihooldekandeteenusele sätestatud miinimumnõuetele.

 **Hind sisaldab** personali palga-, koolitus- ja tervisekontrolli (st vaktsineerimise jms) kulu, büroo- ja juhtimiskulu, teenusel viibivate isikute elu- ja ühisruumide, nende sisustuse, remondi-, koristus-, kütte- ja elektrikulu, teenusel viibivate isikute transpordikulu, mis on seotud tervishoiu-, sotsiaal-, posti-, finants- jm teenuste kasutamisega, arendavate tegevuste läbiviimiseks vajalike vahendite ja materjalide kulu, hügieenitarvete, riiete ja voodipesu ning nende hooldamisega seotud kulu, teenusel viibivate isikute käsimüügiravimite, meditsiinitarvete ja inkontinentsitoodete kulu, toitlustamiskulu.

 Kui majutamine või toitlustamine toimub **paremates tingimustes, võib teenuse osutaja küsida suuremat tasu.** Näiteks on omaosalus pisut suurem ka mitmes AS-ile Hoolekandeteenused kuuluvas värskest renoveeritud peremajadega külas. Suurimad omaosaluse määrad ulatuvad 340 €-ni kuus. Mõnel pool lisandub kuumaksele kliendi omavalitsuste osalus. Kõrgeimad kuutasud ööpäevase erihoolduse eest ületavad 1200 €.

 Kui inimesel pole järjekorra alusel saadud riiklikku pearaha, kuid mõnes hooldekodus on vaba koht, võib ta **minna teenusele oma raha eest.** Mõnikord aitab sellisel juhul kuutasu maksta kohalik omavalitsus.

### Juhtumikorraldajate kontaktandmed

■ **Harjumaa**  
Tallinn, Pronksi 12  
tel 664 0116, 664 0173

■ **Pärnumaa, Järvamaa, Hiiumaa, Viljandimaa**  
Pärnu, Lai 14  
tel 447 7633

■ **Läänemaa, Saaremaa, Raplamaa**  
Haapsalu, Jaama 15  
tel 472 4032

■ **Valgamaa, Põlvamaa, Võrumaa**  
Valga, Keskk 12  
tel 767 1980

■ **Tartumaa, Jõgevamaa**  
Tartu, Põllu 1a  
tel 744 7465

■ **Ida- ja Lääne-Virumaa**  
Rakvere, Tallinna 30  
tel 327 8382

■ Infot saab ka sotsiaalkindlustusameti info-telefonilt 16 106



**Sügava puudega Eliise (8) ema on üks neist, kes lasi häda sunnil kohtus vanemaõigused ära võtta, kuid tühistas otsuse õige pea. Nüüd käib ta töö ja maksab omavalitsuse ja TÜK Lastefonidiga ise lapse kohamaksu.**

KAADER SAATEST „PUUTEPUNKT“

# ÕIGUSKANTSLEER: PEREDELE ON VAJA TOETUSSÜSTEEMI

ÕIGUSKANTSLEER PALUS SOTSIAALMINISTRIL ASTUDA OTSUSTAVAD SAMME, ET HOOLEKANDESÜSTEEM HAKKAKS VAJALIKUL MÄÄRAL TOETAMA PERESID, KUS KASVAVAD RASKETE JA SÜGAVATE PUUETEGA LAPSED. PRAEGUNE OLUKORD, KUS VANEMAD PEAVAD VIIMASES HÄDAS LASKMA ENDALT KOHTU TEEL VANEMAÕIGUSED ÄRA VÕTTA, ET LAPS LASTEKODUSSE ANDA, PEAB KIIRESTI LÕPPEMA.

On rõõm kuulda, et just sellisele seisukohale jõudis õiguskantsleri meeskond hiljuti valminud asenduskoduteenuse analüüsis. Dokumentis kirjeldatakse ilmekalt, kuidas vigane süsteem sunnib meeletult vanematele peale otsust loobuda oma puudega lapsest, kuna vaid siis saavad nad ta paigutada ööpäevaringsele hooldusele riigi kulus.

Kas või osalise ajaga hooldada andmise korral peaksid nad ise maksma kinni lastekodutasu, mis on aga suurem kui Eesti keskmine palk. Vanemaõigustest loobumine ei jää ka enam õigust lapse elutimise ega tuleviku asjus kaasa rääkida. Nad võivad siis teda vaid n-ö kõrvaliste inimestena külasta-

mas käia, kui hooldusasutus seda lubab.

### ET LAPS JÄÄKS PERRE

Õiguskantsler selgitab, et ka Eestit siduvates rahvusvahelistes õigusaktides rõhutatakse, et riik peab hoolikannet korraldama nii, et peredel ei oleks vaja oma puuetega lastest perekonnad ei pea läbi tegema öövastavat šokki haiget last maha jättes, ning ka riigi jaoks on võit selles, et hooldamine koostöös perekonnaga on odavam ja parema tulemusega kui täishooldus asutuses.

Kuid selleks on vaja muuta perekondade elu normaalseks, pakkudes neile lapse kasvatamise juures mõistlikul määral abi ja tugiteenuseid.

Praegu see nii ei ole. On hulgaliselt juhtusid, kus last hooldav vanem kurnab end aastatega sedavõrd, et invaliidistub ka ise. Tihti peale kannatavad perelangeva koormuse all õed-vennad või vanavanemad. Ööpäev läbi lapse hooldamine kodus sunnib vanemat loobuma tööst ja majja tuleb vaesus. Kui pinged kasvavad üle pea, võib laguneda perekond. On päris selge, et kõige keerulisematel juhtudel peab jääma perekonnale võimalus hoida last hooldeasutuses, säilitades normaalsed suhted, käies tal seal külas ja tuues teda võimalusel koju.

### RIIGI PAJUKILE

Kui aastaid tagasi said vanemad suure hooldusvajadusega last ka



avalduse alusel lühemaks või pikemaks perioodiks hooldada anda, siis nüüd öeldakse sotsiaalhoolekande seaduses juba aastaid, et riigi tasutud asenduskoduteenus on õigustatud vaid orbudele ja vanemliku hoolditsusega lastele (SHS § 25<sup>1</sup>). Ja sageli annavad just omavalitsused peredele soovitus selle teenuse saamiseks lapsest kohtu teel loobuda, toob õiguskantsleri analüüs välja konkreetse tõe. Omavalitsusele oleks see puhas võit, sest muidu peab ta hädas peret aitama oma rahakotist – korraldama päevahoidu ja invatransporti, pakkuma tugiisikut, maksmata hooldajatoetust või abistama rahaliselt muus osas. Isegi kui pere soostuks andma lapse hooldusele nn omal kulul (mis pole siiski enamikule jõukohane), tekiks omavalitsusel (vähemalt moraalne) kohustus perekonda arvet tasumisel aidata. Seejärel ongi omavalitsuse huvides saata „kallis” laps riigi pajukile.

Õnneks on viimaste aegade kohtupraktikasse tekkinud vähemalt üks juhtum, kus kohus keeldus vanematelt hooldusõigust lapse puude tõttu ära võtmast ning kohustas siiski riiki katma lapse asenduskoduteenusu kulud riigieelarvest.

Tulebki välja, et ka sellist otsust saab teha, kuid üksnes erandkorras. Kuna seaduses puuduvad aga niisuguste erikokkulepete sõlmimiseks selged ja ühtsed alused, ei tarvitse kõik abi vajavad pered teenust üldse saada. Või siis vastupidi: teenuse saajate hulka võivad eksikombel sattuda pered, kelle abivajaduse saaks lahendada muude, hoopis vähem traumeerivate tugimeetmete abil.

#### MIKS NIIMOODI?



Kui õiguskantsler sotsiaalministrilt halva regulatsiooni kohta aru päris, vastas too, et tegemist on 2008. aastal alanud üleminekupeerioidiga, kus peres kasvavate puuetega laste jaoks lõpetati lastekodus elamise võimaluse rahastamine ja selle asemel käivitati riiklik lapsehoiuteenus. „Edaspidi peakski kõne-



**Ööpäev läbi hoolt vajava Peetri kõrgharitud spetsialist ema on olnud juba 16 aastat vaid kodus poja kõrval.**

KAADER SAATEST „PUUTEPUNKT”

## RAHVUSVAHELISED NORMID

-  ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsioon kohustab riiki tagama puuetega lastele kõigi inimõiguste ja põhivabaduste täieliku teostamise võrdsetel tingimustel teiste lastega.
-  Laste õiguste konventsioon ütleb, et ühelgi juhul ei tohi last tema

vanematest lahutada lapse või tema vanemate puude tõttu - et puudega lapsel on õigus saada erihooldust, mis võimaldaks tal elada täisväärtuslikku ja rahuldavat elu. Eesti on mõlema konventsiooniga liitunud.

aluse sihtrühma hooldamise vajaduse katma riiklikult rahastatav lapsehoiuteenus,” vastas minister.

Jutt käib siis teenusest, mille raames võib raske või sügava puudega kuni 18-aastase lapse vanem osta kokkuleppel omavalitsusega aasta jooksul 371 euro eest lapsehoitu.




„Loodud alternatiivne teenus ei ole ilmselgelt samaväärse ulatusega. 371 eurost piisab hinnanguliselt vaid üheks-kaheks nädalaks ööpäevaringseks hooldamiseks aastas. Puudega lapsele asenduskoduteenusu osutamise riiklik rahastus ühes kalendrikuus on 1083 eurot. Seega on puudega lapsele asenduskoduteenusu osutamiseks ette nähtud ühes kuus kolm korda suurem summa kui selle asendamiseks loodud lapsehoiuteenusu jaoks terve kalendriaasta jooksul,” imestas õiguskantsler selle peale.

„Riik peab kasutusele võtma kõikvõimalikud abistavad ja toetavad meetmed, et soodustada lapse jäämist perekonda ning mitte kunstlikult suurendama vanemliku hoolditsusega laste osakaalu ühiskonnas. Õiguskantsler on sellele küsimusele tähelepanu juhtinud juba 2007. ja 2008. aastal. Märkite oma vastuses, et aastatel 2012–2013 analüüsite sotsiaalministeeriumis raske

ja sügava puudega laste vajataavaid teenuseid ning vajadusel viite sisse muudatused suure hoolduskoormusega lastele praegu osutatavate teenuste süsteemi. Kuna probleem on olnud akuutne juba aastaid ja on seda endiselt, siis toetan teie teostatavat analüüsi ning ootan selle peatseid tulemusi ning selle põhjal rakendatavaid konkreetseid meetmeid,” põhjendas ta.

Õiguskantsler lisas, et ootab ministrilt tagasisidet hiljemalt 3. juunil, et kuulda, milliseid samme kavatakse soovitud täitmiseks astuda. Jääme meiega üheskoos uudiseid ootama. **Tiina Kangro**

### ÕIGUSKANTSLERI SOOVITUSED SOTSIAALMINISTRILE

-  Hinnata, kui suur on perede vajadus anda puudega laps osalisele hooldusele hoolekandetasutuses.
-  Hinnata, milliseid täiendavaid ja toetavaid teenuseid vajavad vanemad, kes kasvatavad puudega last.
-  Hinnata, mil viisil motiveerida omavalitsusi toetama nende perede toimetulekut, kus kasvab puudega laps.

# TÜK LASTEFOND ALUSTAS SUURT PUUETEGA LASTE LAPSEHOIUTEENUSE TOETAMISE KAMPAANIAT

VOODIHAIGE LAPSE HOOLDAMINE KODUS ON PEREDELE VÄGA RASKE PSÜHHOLOOGILISES, FÜÜSILISES JA RAHALISES MÖTTES. RIIK ON LOONUD KÜLL RASKE JA SÜGAVA PUUDEGA LASTE JAOKS LAPSEHOIUTEENUSE, KUID SEE ON VÄIKESE MAHUGA EGA JÕUA SAGELI KÕIGE SUUREMATE ABIVAJAJATENI.

Vanemad, kelle laps vajab ööpäev läbi jälgimist ja abi, ei saagi sageli panustada ühiskonda muul moel, kui kodus last hooldades. Neil puuduvad võimalused osa saada ümbritsevast elust, lüüa kaasa tööturul või leida enda ja teiste lähedaste jaoks aega. Hästi korraldatud ning piisavas mahus lapsehoiuteenus oleks just see, millega neid peresid aidata.

Riikliku lapsehoiuteenusu tingimused ei ühildu sageli tegeliku vajadusega. Nii ei leia kohalik omavalitsus sobivat lahendust mõnikord ka siis, kui sooviks. Väiksemates valdades aga napib raha ning ei pruugi olla sobilikku teenuseosutajat. Nii on osa voodihaigete lastega peresid jäänud väljapääsmatusse olukorda. Meie soov ongi esmajärjekorras toetada neid peresid, kes vajavad abi viivitamatult, seejärel koostöös sotsiaalministeeriumiga leida juba püsivaid ja jätkusuutlikke lahendusi.

Kampaania abil soovime toetada 15–30 perekonda. „Puutepunkti” sarjast on võib-olla juba tuttavad Anne ja Peeter, kelle puhul on Lastefondi nõukogu teinud otsuse lapsehoiuteenusu toetamiseks ligi 85 tunni ulatuses kuus. Just Anne ja Peeter on ka seekordne Lastefondi kampaaniapere, kellest saab lähemalt lugeda lehelt [www.lastefond.ee/peeter](http://www.lastefond.ee/peeter).

Hea lugeja! Kui tunned veel mõnd perekonda, kellele oleks Lastefondi abi vaja, anna meile sellest märku. Abi taotlusvormi leiad fondi kodulehelt [www.lastefond.ee/](http://www.lastefond.ee/) abivajajale. Aita meil aidata!

**Agnes Karlson**, TÜK LASTEFONDI TEGEVJUHT

**Marju Tomp**, TÜK LASTEFONDI SOTSIAALVALDKONNA JUHT, VABATAHTLIK

## KUI TUNNED, ET LASTEFOND VÄÄRIB PÜSIVAT TOETUST,

ET JÄTKUVALT AIDATA ABIVAJAJAID ÜLE EESTI, OLED SÜDAMEST OODATUD LIITUMA MEIE PÜSIANNETAJATE PEREGA – KOGU INFO LEIAD [WWW.LASTEFOND.EE/ANNETAJALE/PUSIANNETUS](http://WWW.LASTEFOND.EE/ANNETAJALE/PUSIANNETUS)

PÜSIANNETUS EI PEA OLEMA SUUR, KA IGAST VÄIKESEST PÜSIVAST SUMMAST ON PISIKESTELE ABIVAJAJATELE VÄGA SUUR ABI!

### MOODSAD HOOLDUSVOODID 25 LAMAVALE LAPSELE

Tartu Ülikooli Kliinikumi Lastefond pühendus raske ja sügava puudega laste perede abistamisele juba mullu, kui käivitas koos Procter & Gamble'iga kampaania moodsate hooldusvoodide soetamiseks lamavatele lastele.

Kampaaniaga „Kingi lastele rõõmu” koguti 24 677 eurot, millele riik eraldas lisaks 9900 eurot ühekordset toetust, sest fond suutis algatusse kaasata sotsiaalministeeriumi. Ühe eriotstarbelise voodi hind on

1200–1600 eurot, ometi kergendavad just niisugused abivahendid perede koormust ning selle tulemusena saavad lapsed kasvada ja areneda oma kodus. Kampaaniast saab abi 25 peret. 18 funktsionaalvoodit on juba tellitud ja osa õnnelikke peresid voodi kätte saanud.

Üks neist tänulikest on sügava puudega kolmeaastase Kelli ema Kaire. „Pidev tõstmine hakkas minu ja abikaasa tervisele. Kuna Kelliil on hääletud krampid, siis reguleeritava kõrgusega voodi on meie jaoks väga oluline. Enne Lastefondi funktsionaalvoodide kampaaniast teadasaamist nuputasime juba ise, kuidas ehitada käepärastest vahenditest voodi, mis oleks õige kõrgusega ja mida saaks asetada nii, et lapsele haigushoo korral ka une pealt ligi pääseks. Kelli uus voodi annab meile võimaluse vahel ka ise rahulikult puhata,” ütleb Kaire.

Lisaks aitab Lastefond Kelliile eritoitu ja toidupaksendit osta. Sonditoitude osas perede toetamine on üks Lastefondi projekte (loe Eliisest ja Peetrist [www.lastefond.ee](http://www.lastefond.ee)).

TÜK Lastefond on üle Eesti tegutsev heategevusorganisatsioon, kes tegutseb oma arvuka vabatahtlikkonnaga ravi ning rehabilitatsiooni vajavate laste hüvanguks.



**Lastefondi toetuseta poleks Kelli pere nii kallist hooldusvoodit suutnud soetada.**



# NOORED MEHED TULEVAD KOOLIDELE JA SOTSIAALASUTUSTELE APPI

KUI IGAL AASTAL VALIKS KAS VÕI SADA MEEST ASENDUSTEENISTUSE, EI OLEKS SEE SUUR KAOTUS EESTI KAITSEVÕIMELE, KUID OLEKS SUUR VÕIT SOTSIAALVALDKONNALE, ARVAB NOOR MEES OLAV KERSEN, KES LÄBIS KAITSEVÄETEENISTUSE TARTU LASTE TURVAKODUS.

Olav meenutab, kuidas ta hakkas aasta enne kaitsevärke kutsust, veel tudengina mõtlema, miks on nii, et ainus võimalus riigikaitsekohustust täita on kaitseväes. Asja natuke uurinud, sai ta teada asendusteenistusest ning see tundus olevat just see, mida ta teha tahtis. Nüüd on Olavist saanud innustunud vabatahtlik. Asendusteenistuse tutvustamiseks on ta loonud ka vastava lehekülje Facebookis. Asendusteenistusest on asjakohane rääkida eriti nüüd, kus 1. aprillil jõustus uus kaitseväeteenistuse seadus, tänu millele avarduvad noorte meeste ja sotsiaalasutuste jaoks asendusteenistuse võimalused veelgi.

## Mis põhjusel te asendusteenistuse valisite?

Mul pole kunagi olnud mõtet end riigikaitsekohustusest mõne väljamõeldud hädaga ära nihverdada. Kaitsevärke minek tundus aga minu jaoks olevat palju vähem kasulik ja ühiskonnale tagasiandev kui asendusteenistus. Kuigi kaitseväge ja kaitsevärekohustust on pikemas plaanis vajalikud, arvan ma, et asendusteenistuse mõju on palju kiirem. Tahtsin midagi ühiskonnas nüüd ja kohe teiste jaoks ära teha, mitte õppida sõjalist riigikaitset suhteliselt kinises institutsioonis. Nähes, millise suhtumise ja hoiakuga vahel ajateenistusse minnakse, nädalavahetusel linnaloal käiakse ja vahel sealt tagasi tullakse, siis tundus küll, et tihtipeale pole päris õigesti aru saadud, keda või milleks Eestis kaitstakse või kes üldse tegelikult kaitset vajab.

## Milliseid võimalusi teile pakuti, kui palju oli alternatiive?

Õppimise ajal elasin veel Tallinnas, aga suve hakul kolisin Tartusse. Selle tõttu pakuti esmalt teenistuskohata Tallinna. Kui ütlesin kaitseressursside ametile, et lähen elama Tartusse, siis pakuti teenistuskohaks Tartu laste turvakodu. Käisin juba mais proovipäeval – see koht sobis mulle ja mina sobisin neile, ning juunis sõlmisime asendusteenistuselepingu.

Tean, et Tartus on asendusteenistujaid olnud ka Tartu Maarja koolis ja Käopesa asenduskodus. Eelmise kaitseväeteenistuse seadusega piirdusid võimalikud teenistuskohad riigi või kohalike omavalitsuste sotsiaal- ja õppeasutustega, kus õpib erivajadustega õpilasi. Seega ilmselt sobivaid kohti oli veelgi.

## Milles seisnes teie asendusteenistus?

Olin abikasvataja/turvamehe rollis, kes töötas paindliku graafikuga. Muidu oli abikasvataja tööl öises vahetuses, mina olin enamasti tööl päeval, kuid kui vaja, asendasin teisi näiteks puhkuse või haigestumise ajal. Minu ülesandeks oli kasvataja aitamine ning muud jooksvad ülesanded ja tööd. Tegin pisemaid remonditöid, aitasin toitlustamise juures, käisin lasteaias vastas, arsti juures, haiglas külas. Korraldasin lastele üritusi ja saatsin neid väljasõitudel. Pakkusin õpiabi, aitasin kasvatajal kliente vastu võtta ja ära saata ning kodukorda tagada. Jälgin igapäevast koristusgraafiku täit-



mist, täitsin seda ka ise, ning vastutasin territooriumi korrashoiu eest. Olin abiks asjaajamise ja kodulohaldamise juures ning vajadusel olin autojuht. Suhtlesin ning üritasin abiks olla lastele ja täiskasvanud klientidele.

## Mida te asendusteenistuse kestel õppisite?

Õppisin paremini taluma stressi ja pingelisi olukordi. Kogesin konfliktide kulmineerumist ja seetõttu muutusin nende ennetamisel osa-

vamaks. Puutusin kokku lastekaitse, sotsiaalabi ja sotsiaalhoolekande probleemidega Eestis, kuid ka isiklike ja perekondlike probleemidega. Mul oli võimalus käia paljudel koolitustel, kuid kindlasti õppisin kõige enam oma kolleegidelt. Mõistsin, kui tähtis on sellist tööd tehes kolleegide üksmeel, pühendumine ja koostöövalmidus.

Nägin vaid killukest nende Eesti laste elust, kel ei ole normaalset ja hoolivat kodust toetust ja armastust. Nägin igapäevaselt seda nõia-

## Olav Kersen koos oma väikesee hoolealusega, kelle käekäiguga püüab kursis olla siiani.

FOTO: TARTU LASTE TURVAKODU

ringi, mida põhjustavad vaesus ja normaalse koduse olukorra puudumine.

## Kas see kogemus muutis teie tulevikku?

See kogemus muutis mind palju hoolivamaks. Minus tärkas suurem huvi sotsiaalpoliitika, sotsiaalse ettevõtluse, vabatahtliku töö vastu. Tänu sellele kogemusele töötan nüüd intellektipuudega noortega Tartu Maarja tugikeskuses ja olen vabatahtlike organisatsioonis Domus Dorpatensis. Ma olen varasemaga võrreldes palju teadlikum Eesti elust ja inimeste probleemidest ning ma soovin kaasa aidata, et oleks parem.

## Sel kuul jõustus uus kaitseväeteenistuse seadus. Mida see asendusteenistusse mineja jaoks muudab?

Muutus see, et nüüd võib asendusteenistust teha ka eraõiguslikes sotsiaal- ja haridusasutustes (erakoolid, mittetulundusühingud, sisuliselt kõik sotsiaalteenuse pakkujad). Varem sobisid selleks ju vaid riiklikud ja omavalitsuste asutused. Ainus asi on see, et otsustaja on siin siiski kaitseressursside ameti peadirektor (§ 64 lg 4). Lisaks on tähtis muudatus veel see, et asendusteenistujal on ajateenijaga võrdsed sotsiaalsed garantiid n-ö lahingus lan-

## KAITSEVÄE ASEMEL SOTSIAALOBJEKTILE

Asendusteenistust võib läbi teha sotsiaalteenuse pakkuja juures (turvakodu, päevakeskus, varjupaik jms), õppeasutuses, kus on hariduslike erivajadustega õpilaste klassid, või päästeasutuses.

Teenistuse läbiviimiseks sõlmatakse kaitseressursside ameti, teenistuskoha ja asendusteenistuja vahel lepingu.

Asendusteenistus kestab 8–12 kuud. Selle ajal on ette nähtud 15 päeva puhkust, millele teenistuskoha juht võib lisada eeskujuliku teenistuse eest kuni 10 päeva lisapuhkust.

Asendusteenistujale makstakse asendusteenistuse kestel igakuist toetust töötasu alammäära ulatuses (320 eurot). Tänavu on kaitseväge eelarves planeeritud ressurssi ligi 25 asendusteenistuja rakendamiseks.

ALLIKAS: 1. APRILLIL 2013 JÕUSTUNUD KAITSEVÄETEENISTUSE SEADUS

gemise korral.

Alguses lootsin väga, et uus seadus lubab minna teenima ka vabatahtlike päästekomandosse, kuid seda siiski ei rakendatud. Sellegipoolest haarati minu siseministerruumile, kaitseressursside ametile ja päästeametile esitatud ettepanekust niivõrd palju kinni, et nüüd lähikuu del peaks saama asendusteenistujana läbida ka 160-tunnise päästja koolituse Väike-Maarja päästekolledžis, mille järel võib kutsetunnistuse „Päästja I” saanud asendusteenistuja oma teenistust läbida mõnes riiklikus päästekomandos.

## Kui laiemalt asendusteenistust vaadelda, millise kogemuse see noorele mehele annab ja milline mõju on sellel ühiskonnale?

Mulle pole kunagi tundunud, et see oleks vähem mehelik kogemus kui kaitseväeteenistus. Hoolekandes on ülekaalus naissoost töötajad, kuid sinna kuluks igati ära rohkem mehelikke eeskujusid ja tihti ka mehelikku jõudu. Noorele mehele annab see kogemuse astuda välja Eesti riigi nõrgemate kodanike eest, olgu nendeks lapsed, vanurid või erivajadustega inimesed.

Asendusteenistus on heas mõttes palju siduvam kui kaitseväeteenistus. Ise näiteks olen siiani vabatahtlikuna seotud oma teenistuskohaga.

Kaidor Kahar



ISSN 2228-1312  
SAAJA ADDRESS:

Osa lugusid selles ajakirjas  
on valminud SA Dharma  
Luiga Fondi stipendiumi toel



Ajakirja väljaandmist  
toetavad ka



V: E : D : U : R . E E



**Kui saad aidata.  
Või kui tead  
kedagi, kes saab:  
MTÜ Puutepunktid  
a/a 221053907379**

2013. aasta 1. jaanuarist on  
MTÜ Puutepunktid riiklikku  
tulmaksusoodustusega  
mittetulundusühingute ja  
sihtasutuste nimekirjas.



**Laste fond**  
TARTU ÜLIKOOLI KLIINIKUM

Peetri ema Anne: "Peeter on meil eriti raskekujulise epilepsia vormiga voodihaige sünnist saati. Nüüd juba 15 aastat vajab ta jätkuvalt ööpäevaringset hoolitsust."

# AITA AITAJAL AIDATA!

Aita meil tasuta sügava puudega voodihaigete laste lapsehoiuteenuse eest!	900 5025	5 EUR
	900 5100	10 EUR
	900 5500	50 EUR

[www.lastefond.ee/peeter](http://www.lastefond.ee/peeter)

## SEE AJAKIRI ON VALMINUD TÄNU TEILE!

Puutepunktide aprillinumbriga jaoks tegid annetuse või tasusid tellimuse eest Maria Praats, Heldi Käär, Eve Maripu, Anne Margusson, Ironika Jäär, Krista Ein, Harri Taliga, Linnu-Lydia Mae, Kristi-Isabella Kaldoja, Kalev Märtnens, Ülle-Mai Keero, Chris-Helin Loik, Katrin Pekri, Siiri Zeemann, Ene Eigo, Merle Tekko, Agnessa Naar-me, Ergo Reintam, Ave Kongi, Malle Sinisalu, Matti Zirk, Monika Miller, Mai Assak-Lehtmets, Iivi Kallaste, Kristel Krischka, Ande Etti, Laidi Säär, Maie Loorits, Tiia Juhkam, Marika Pärnapuu, Kairi Rohtmets, Marju Aasma, Vitali Madison, Merle Lints, Ülle Urbanik, Aivar Pärlijõe, Eva Grigor, Ago Laur, Hille Hendrikson-Suumann, Küllike Lain, Renee Kukk, Raili Veski, Ülle Väina, Karolina Antons, Monika Miller, Kelly Viilver, Reet Jepisova, Kristina Alunurm, Silja ja Liina Aavik, riigikogu liikmed Helmen Kütt, Kajar Lember ja Arto Aas, Iisaks OÜ Taeb-la Perearst, õiguskantsleri büroo, Haiba lastekodu, Viljandi ühendatud kutsekeskkool, Kehra sotsiaalkeskus ja veel üks annetaja, kes soovis jääda anonüümseks.

Vahva üllatuse tegid Toila valla inimesed Aime Seppern, Maie Meldre, Valve Rande, Eve-Mairi Urres, Inna Kivimaa, Elsa Sinioja, Marju Pontus, Ursi Joost, Eevi Iro, Tiiu Tokmann, Ingi Loide ja Kaja Rebane, kes saatsid ajakirjale head soovid ja ühise annetuse Ida-Virumaalt.

Tellijatelt ja annetajatelt laekus seekord kokku 833 eurot. Suur aitäh teile kõigile Puutepunktide elus hoidmise eest!